

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: Frem mod kirkestriden

Citation: Kierkegaard, Søren: "Frem mod kirkestriden", i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 27*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Tonny Aagaard Olesen; Steen Tullberg, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2010 , s. 1r. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-p469-txt-shoot-id3b51783c-544e-479d-bbed-4ae4ab60cd02.pdf> (tilgået 17. maj 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 27

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

P469:469

Et ganske simpelt Regnestykke.

At Xstd. i det nye T. er Intet mindre end en Næringsvei, et Noget i Retning af »Profiten leve«, at tværtimod, Xstd. ifølge det nye T. er det lige stik Modsatte er Forsagelse af denne Verden og hvad denne Verdens er: kan vel endog et Barn see.

Men naar nu Staten finder paa at anbringe til at forkynde Xstd 1000 kgl. Embedsmænd, hvis Næringsvei og Carriere Forkyndelsen er: er dette saa ikke paa den allerfarligste Maade at gjøre Xstd. umulig. Thi disse Msker, hvis Næringsvei Xstd. er, de kan jo dog for Satan ikke forkynde at Xstd. ikke er en Næringsvei.

Saa bliver det altsaa derved, at Xstdom er en Næringsvei. Men dette er, christeligt, uendelig langt farligere end om der aldrig hørtes Ord om Xstd; thi Taushed, ubetinget Taushed forfalsker ikke Xstd, men dette forfalsker Xstd. Ethvert Msk. er naturligt kun altfor tilbøiligt til at forstaae sit Liv saaledes at han stræber paa tilladelig Maade, at gjøre sig sit Liv saa fordeelagtig og nydelsesrigt som muligt. For at opvække, for at minde om noget Høiere, skulde saa Xstd. være med – aber, den repræsenteres saaledes, at den bestyrker i Det, just Det, hvilket den skulde modarbeide. Og imidlertid opretholdes Skinnet, at vi er et christent Folk, et christent Land, har christne Præster. Mon den meest fortvivlede Opstand mod Xstdommen er saa farlig for den som denne Tingenes Orden. Snigmord pleier jo altid at være anseet for det Farligste, og dette er om muligt endnu farligere end et Snigmord, thi Xstd. er myrdet saaledes at den – bliver ved at bestaae, det vil sige Skinnet. Vold foranlediger strax at der bliver gjort Anskrig, derfor er Vold ikke saa farlig, Snigmord er farligere; thi det søger at undgaae, at der bliver gjort Anskrig: men denne Art Snigmord, der jo i en vis Forstand næsten gjør Mirakler, gjør det Ord sandt »slaae mig nu ihjel og lad mig leve«, dette Snigmord, der slaaer Xstdommen ihjel, men dog lader den leve, hvad jo ogsaa er af yderste Vigtighed, da Præsterne igjen skal leve af den – dette Snigmord har gjort Alt for at forhindre Anskriget.

At denne er Tilstanden her i Landet, har jeg forlængst været opmærksom paa. Men just fordi jeg har en Forestilling om hvilken christelig Redelighed og Aabenhed jeg har med at gjøre, just derfor har jeg maattet gaae saa uhyre forsigtigt tilværks, at Anskriget ikke kommer saa tidligt, at Redeligheden kan qvæle det strax i dets Tilblivelse.

Imidlertid har jeg gjort Tilstanden her i Landet kjendelig – og jeg blev ogsaa forstaaet fE af den nu afdøde Biskop Mynster. Det er ganske vist han var en

Virtuos i den Kunst at omklæde dette »Profiten leve« med Værdighed og Høitidelighed og Høitidelighed, ja han var Virtuos. Han blev ogsaa saa arrig paa mig, som jeg dog aldrig havde troet, at Biskop M. kunde blive. Han blev saa arrig – nu, ligefrem at gaae ned paa Gaden og række Tunge af mig, og opmuntre Gadedrengene til at gjøre det, fandt han, hvor meget det end maaskee har fristet ham, fandt [han] lod sig ikke gjøre. Saa hittede han paa at gjøre det Samme paa en finere Maade: ved at proklamere Corsarens Goldschmidt, og sætte mig paa Linie sammen med ham. O, dybe, inderlige christelige Alvor! Hvad Under derfor at Biskop Martensen i sin Ligtale begraver Biskop Mynster som Sandheds-Vidne, et af de rette Sandhedsvidner, hvis Tab er uerstatteligt, hvor nær det end kunde synes at ligge, at Biskop Martensen alene ved denne Tale viser sig capabel til at kunne erstatte Biskop M. som Sandheds-Vidne.

Men, vil maaskee Nogen sige, hvad Du siger om Landets christelige Tilstand, er i det Hele taget kun altfor sandt, det hele med Xstd. er Spilfægterier, er forklædt Verdslighed – dog maa man ikke ganske skjære alle over een Kam; vi har jo en christelig Opposition, hvis dybe, alvorsfulde Røst vistnok ikke er trængt igjennem, men som dog bør respekteres.

Ah, jeg forstaaer det! Ja vi har: Grundtvig. Og det er en Mand; han har med dyb christelig Alvor reist den apostoliske Indsigelse mod dette hele U-Væsen med Statskirken – hvilket i Retning af Charakteren udtrykkes saaledes, at Pastor G. for sit Vedkommende har sikkret sig det mageligste, og meget fordeelagtige Præstekald i Statskirken, hvor man har meget lidt at bestille, store Indtægter, og hvor man saa i Sommertiden holder Capellan, for ret at kunne nyde Sommerens Glæde. Og imidlertid proklameres man som den dybe Alvors-Mand en Apostel i Norden, saaledes proklameres man af yngre Theologer, der, gifte eller forlovede, med Længsel imødesee den Tid, da ogsaa de kunne forene et fedt Embede med apostolisk Værdighed. I mine Tanker er dette med Oppositionen endnu meget værre end hele den øvrige Verdslighed, forsaavidt Oppositionen endogsaa har taget den Profit med: at ville respekteres som Apostel.

Skal jeg tage endnu et Exempel? Nu vel, lad mig tage en Mand, der paa forskjellig Maade har kvalificeret sig til at drages frem: Lic: theol. Pastor Kierkegaard. Der er for Øieblikket en Professor-Plads ledig ved Universitetet. Pastor K. hører til Grundtvigianerne, der kunde ønske at faae ham anbragt ved Universitet[et]. Strax faae vi derfor en ledende Avis-Artikel af Dr. Rørdam, ogsaa en Grundtvigianer. Dr. Rørdams Artikel er som Hr Dr. selv dyb Alvor, hvilken Alvor i Livet udtrykkes derved, at Hr Dr. har passet paa at faae et godt Levebrød (for at forkynde at Xstd. er Forsagelse) og vistnok uden min Opmuntring vil vide at passe paa, om der skulde blive et federe Embede ledigt. Men til Sagen. Det er, ifølge Dr. R^s Artikel et meget alvorligt Spørgsmaal, hvo der bliver Professor – og Pastor K. (denne Alvorens Mand, hvad yngre Theologer og Grundtvigianere altid have haft travlt med) han er af samme Mening, han anseer Sagen for saa alvorlig, at

han maa betinge sig 2000rd i Gage, ellers vilde det formdl. være Mangel paa Alvor af ham at tage Pladsen – saa alvorlig er Sagen.

Og saaledes er det overalt; overalt under Navn af Xstd: Profiten leve.

Og det er ikke blot dette, at man tager denne Profit; men der afstedkommes en langt farligere Forvirring. Gjennemsnittet af Mske er naturligt saaledes Verdslighed, at de Ingen forstaae, naar han ikke gjør sig Profit; og det at gjøre sig Profit stiller sig for dem som det Respektable det Agtværdige. Naar En arbejder uden Løn ansee Mskene det for Galskab, og paa den anden Side jo mere Profit han har af hans Stræben, jo mere respektere de ham.

Just denne Verdslighed er det Xstd. vil tillivs – men det bliver aldeles umuligt, idet Præsterne ikke blot tage Profiten, men conspirere med Verdsligheden mod Xstd., blive respekterede og agtede just fordi de gjøre Det, som er Xstd. meest imod.

Dette kan mit Liv oplyse. Jeg har Aar efter Aar og meget anstrengt arbeidet uden at have den mindste Løn. Dette betragtes derfor ogsaa som en Slags Galskab. At jeg har det nye Testamente paa min Side: ih, Gud bevares det gjør slet Intet til Sagen. At jeg er letsindig, mangler Alvor, eller som Pastor K. fremstillede det i sit, senere trykte, Foredrag i Conventet, at jeg repræsenterer Extasen – medens Biskop M. repræsenterer Besindigheden (der skal ogsaa være meget betydelige [a] Tiender til Sjellands Bispestol): det kan Enhver see. Vil jeg blive forstaaet, maa jeg see at gjøre mig Profit, og i samme Grad jeg gjør mig mere Profit, i samme Grad vil jeg blive bedre forstaaet.

[a] hvad Pastor K. nok forstaaer sig paa,

P469:470

En Billet til Sjellands Biskop.

Det kan naturligviis ikke falde mig ind at betvivle, at De, kjære Biskop M., har Blik nok til at see, at Xstd. slet ikke er til, at dette Hele med 1000 kongelige Embedsmænd og Rangspersoner, hvis Levebrød og Carriere Forkyndelsen er, hvoraf de leve med Familie, at dette ikke har den fjerneste Lighed med det nye Testaments Xstd, eller i fjerneste Maade kan kaldes en Stræben med mindre man vil tilføie »bort fra det nye T.⁵ Xstd.

Saaledes mener jeg at være ganske i Forstaaelse med Dem. Men nu er det jeg vilde spørge Dem, mener De ikke, som jeg, at det Simpleste, det ene Rigtige, det

eneste Gud Velbehagelige er, at vi ærligt og ligefrem tilstaae det sande Sammenhæng. Mig synes det er saa uværdigt for os Msker, naar det nu engang ikke er det nye T. Xstd vi have saa lidet som vi stræbe i denne Retning, at vi saa dog ikke have Frimodighed til at tilstaae det. Og Gud maa det, synes mig, være meest imod, at vi ikke ville tilstaae Sandheden men heller skulke, skjule, skule eller holde ham for Nar.

Svar nu ganske uforbeholdent, er dette ikke ogsaa Deres Mening. Hvis saa er, glæder det mig meget, at De er blevet Biskop. Thi det var dette Punkt betræffende, at jeg i Skjulthed var saa uenig med den afdøde Biskop. Min Mening var, at den Religion, han forkyndte, den Art Xstd (sit *venia verbo*) var ganske passende for os Msker, men at det naturligviis ikke i fjerneste Maade var det nye Testamentes Xstd. Det jeg ikke kunde være enig med ham i, var at han gjorde alle mulige Anstrengelser for at give det Udseende af at det ganske var det nye T.^s Xstd. Ja jeg veed det, hvis jeg vilde have rørt ved ham betræffende at gjøre denne Tilstaaelse, da vilde han have sagt: for Gud i Himlens Skyld lad os aldrig begynde paa Sligt, det var det Allerfarligste og det Allerfordærveligste. Ubegribeligt, at det skulde være det Allerfarligste og Allerfordærveligste at gjøre en sand Tilstaaelse, og at det skulde være Xstd: at skjule hvad Sandhed er.

P469:471

Var Mynster et Charakter Msk?

Jeg skal lægge Sagen til Rette for Enhver saa kan han selv besvare sig det.

1) Vil Nogen negte, at Biskop M.^s Prædiken er i Retning af at anprise at have Grundsætning Charakter, eller at han i den Henseende baade mundtlig og skriftligt har gestikuleret meget stærkt som var han et Charakter Msk.?

2) Hans mangeaarige Liv ligger nu for os: man vise deri en eneste Handling, der endog blot fjernt ligner en Charakter-Handling.

Vil Nogen sige: maaskee gav Omstændighederne ikke Anledning dertil, da vilde jeg svare, deels at dette er Nonsens, i en saa jammerlig og syndig Verden som denne er der hver Time Anledning til en Charakter-Handling, hvis man er en Charakter; deels: 1) M. var samtidig med den største religiøse Bevægelse vi have haft (Grundtvig 1825.26.27.): fik vi der en

Charakter-Handling – thi Anledning var der dog vel?
2) M. blev samtidig med Katastrophen 1848 hvor hele hans System gik i Madskebet, fik vi der en Charakter Handling? og Anledning var der dog!

3) Man gjøre Contra Prøve (skjøndt dette er overflødig, det Foregaaende er nok) men man gjøre den, man, om jeg saa tør sige, chemisk analysere enhver Handling af Biskop M. og man skal finde i Alt Klogskabens Tvetydighed, altid en mystificerende Forvexling af Endeligt og Uendeligt, altid med Forbehold altid kun til en vis Grad (Prof. Hiorth har valgt som Motto det Ord af Mynster »uden Forbehold og ganske« – og satirisk nok sat Mynsters Navn under, et complet Epigram over Misforholdet mellem Mynsters Søndag og Mandag).

P469:472

Mynster var i den Grad løbet fast i et Sandsebedrag, at [han] egl. tilsidst var af den Mening at sand Xstd. kun kan forkyndes af kgl. Embedsmænd og Rangspersoner – istedetfor at det Hele maa vendes om, og dette med Embedsmænd og Rangspersoner er kun muligt ved Indulgents.

og til sand Alvor i H: t: at forkynde Xstd. troede han det hørte at have Profit deraf (da Martensen blev Hof-Prædikant).

P469:473

Er det saa mig, der er utaknemlig mod ham ved at holde alt Dette ud de mange Aar jeg levede med ham, og nu endelig, da han er død, maa for Sandhedens Skyld sige et sandt Ord?

eller er det ham der har været utaknemlig mod mig, han som gennem alle de mange Aar, i privat Samtale maaskee smigrede mig, men officielt fragik mig, protegerede Martensen, tilsidst endog Goldschmidt.

P469:474

Der gives i Danmark vistnok ikke en eneste Præst, der er i Charakter af at være Christen. »Præsten« –

[a] (som var det i Mathematik, Historie, Tydsk, Fransk)

skjøndt ved Eed forpligtet paa det N. T. og ordineret – er ikke en Jesu Christi Discipel saaledes som denne findes beskrevet i det N.T., ei heller er »Præstens« Liv paa nogen Maade i Retning af at stræbe derefter, men ganske forskjelliggjort derfra og i jævn Stræben bort derfra. »Præsten« er en Slags Professor,^[a] der erhverver sit Udkomme, gjør Carriere^b o: s: v: ved objektivt at foredrage nogle Lærdomme af det N. T., nogle Lærdomme, thi^c den Side af det N. T., der vilde belyse hele dette Væsen, forties naturligviis. Der er i D. vistnok ikke een Præst, der kunde udholde den Prøve, selv for Menighedens Forsamling at maatte høit oplæse hvad der findes om Jesu Xsti Efterfølgelse og hvad der findes af Advarsler mod Phariseerne. Naar han skulde læse det Første høit^d, maatte, hvis han ikke selv rødmede, vel Menigheden rødme paa hans Vegne; naar han skulde læse det Sidste, maatte vel næsten Enhver sige til sig selv: Gud i Himlene, det er jo »Præsten« der advares mod, »vogter Eder for Dem, som gaae i lange Klæder, som sidde øverst tilbords ved Nadverne, som kaldes Veiledere og Rabbi o: s: v: o: s: v:.

Men naar Forholdet er dette hjælper det saa, at Præsten er ved Eed forpligtet paa det N. T.? Nei, det hjælper visseligen ikke, thi det hjælper kun til at gjøre »Præsten«^e til Meeneder og den offentlige Gudsdyrkelse til Gudsbespottelse eller et Forsøg i Retning af at gjøre Nar af Gud. At samles hver Søndag paa et helligt Sted, at paakalde Gud, at han vil være tilstede, derpaa at fremtage en Bog, man kalder »Guds-Ord«^f – og saa af dette Guds Ord ganske vilkaarligt at udelade at fortie hvad der ikke falder os Msker beleiligt. Dette er at gjøre Nar af Gud. Naar saa ovenikjøbet Præsten er ved hellig Eed forpligtet paa dette Guds-Ord: saa er det, i at gjøre Nar af Gud, at være saa nærgaaende som muligt.

Man erindre, hvad jeg atter og atter og atter har gjentaget, jeg er uden Myndighed kun en Digter« – men jeg vil (og ethvert redeligt Msk. vil være enig med mig at ville dette) jeg vil have Klarhed ind i dette, istedetfor at gjøre Kunster for at tilsløre vil jeg, i Forhold til hvad mig er forundt af Evne og Gave, bestræbe mig for at afsløre.

Den nu afdøde Biskop M.^g var omtrent af den Mening: det holder vel nok det Par Aar jeg lever. Hvor ugudeligt og uchristeligt en saadan Tanke er, det veed Enhver, altsaa ogsaa Prof.M., desuden veed jeg det af hans egen Mund. Desuagtet har Prof. M. i sin Prædiken (5te Søndag e: H: t. K.) Mindetalen over Biskop M., vovet at fremstille Biskop M. som christeligt Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, at anvise ham Plads i den hellige Kjæde af Sandhedsvidner, der fra Apostlernes Dage strækker sig til vore Tider« – et heldigt Forsøg i Retning af at lege Christendom.

Biskop M. døde. Den nye Biskop er saa maaskee igjen af^h

b bliver Rangsperson

c (for blot at tage Det)

d (det om Selvfornegtelse, Forsagelse, om Intet at eie, »I have annammet det for Intet, giver det for Intet« o: s: v: o: s: v:; det om at lide for Læren, om at bespottes, forhaanes, udgrines forfølges o: s: v: o: s: v:)

e – hvor, msklig talt, uskyldigt vistnok de Fleste af dem ere komne ind deri –

f (der jo dog vel heelt og holdent ikkepartiviis skal være Norm og Regel for hvad der læres)

g der fra Hæder og Værdighed og Fløiel og Stjerner og Baand, og de rige Indkomster og Gjestebudene og Qvinders tilbedende Beundring nu er indgaaet til Regnskabet og Dommen for den Korsfæstede, Bespottede og Bespyttede

h den Mening: det holder vel nok min Levetid o: s: v: o: s: v:.. Min Mening er – og mig synes enhver Redelig maa være enig med mig – min Mening er:

nei, holdt nu.

P469:475

Tænk engang efter!

Som der nu arbeides, arbeides der saa i Retning af at gjøre Menneskene til Christne, eller mon ikke i Retning af at bestyrke dem i den Indbildning, at de ere det, altsaa i Retning af at forhindre dem i at blive det, thi mere end Kjød og Blod og de heftigste sandselige Lidenskaber og det meest fordærvede Sind er til Hinder for at blive Christen, endnu mere den Indbildning, at man er det, og allersikkrest, sikkrere end om den slet ikke var til, er man sikkret mod Christendommen, naar man frembringer og opretholder et Skin af, at man jo har Christendommen, medens dog det man kalder Christendom er baade i den ene og i den anden Forstand deri forskjelligt fra hvad det nye Testamente kalder Christendom, at det er lige det Modsatte?

Tænk engang efter! Indføres der ved den Art Christendoms »Forkyndelse« (dette Ord taget baade i den ene og i den anden Forstand) som er den officielle, indføres der ved den Christendom i Landet, eller mon der ikke snarere ved den udføres – og paa den allerfarligste Maade nemlig under Navn af indføre – udføres, bortskaffes hvad af Christendom der fra tidligere Tider^a kan være i Landet?

a (da den officielle Christendoms Forkyndelse, skjønndt officiel, dog var sandere)

P469:476

At lege Xstd.

Hvad det er at lege Krig veed jo Alle, at det er saa skuffende som muligt at eftergjøre Alt, Alt, som det gaaer til i Krigen: Tropperne stille, man rykker i Marken^a, Ordonantser fare^b frem og tilbage, de Kommanderendes Stemmer høres, Signalerne, Kampskriget, Geværsalver, Kanonernes Torden Alt, Alt ganske som i Krigen, kun Eet mangler: Farerne.

a Alvor sees i Alles Blikke men ogsaa Mod og Begeistring

b uforfærdede

Saaledes ogsaa med det at lege Xstd, det er at eftergjøre den christelige Forkyndelse saaledes at Alt Alt er taget med saa skuffende som muligt, kun Eet udeladt – Farerne.

Som Forkyndelsen er i det nye Testamente falder hele

Eftertrykket paa det Personlige, heraf kommer Farerne – naar man skal lege Xstd. gjælder det derfor om – men forsigtigt, skuffende – at faae narret hele Opmærksomheden bort fra det Personlige – saa udeblive ogsaa Farerne.

Forkynderen er da – Embedsmand! Aha, saa det er maaskee ikke hans personlige Overbevisning han forkynder, men det er paa Embedsvegne! – Forkyndelsen er hans Levebrød^c, hans Carriere! Aha, saa er Det han siger maaskee hverken mere eller mindre end en egen Jargon ligesom Juristerne Lægerne o: s: v: – Og Læren forkyndes ikke paa Gaden, nei, i en Kirke, en Kunstbygning, hvor Alt er opdrevet for at sikkre den kunstneriske Ro og Nydelse og den Art Illusion som Theateret fordrer! Aha, saa er vi maaskee egl. i Theateret naar vi er i Kirke. – Og Talen henvender sig ikke personligt til de Tilstedeværende, nei, nei, det var Mangel paa Dannelse, den holder sig paa sømmelig Afstand fra dem, taler ganske i Almdl. om, o: s: v: Forresten er Alt hvad der hører med til Xstds Forkyndelse saa skuffende som muligt: Blikket vendt op ad for at paakalde Gud, Hænderne opløftede til Bøn, Stemmen næsten qvalt i Taarer, Røsten mægtigt opløftet, trodsende al Verdens Modstand ... Draderat, draderat!^d

Dette kaldes at lege Xstd. Naturligt har ethvert Msk. sit Liv i Tragten efter det Jordiske. Xstd. vil løfte Mskene til et Høiere. Til den Ende lønner Staten 1000 Præster som hver især – aldeles lige som den øvrige Verdslighed – tragter efter det Jordiske. Paa den Maade er det lykkedes at indføre Xstd. i Staterne: Det er ikke saa meget Xstd. der er blevet indført som det er en ny Næringsvei: det at være Præst.

P469:477

#

Biskop Mynster.

[a] Saaledes maatte Anklagen blive mod hele hans Liv.

I en forvirret, verdsliggjort, irreligieus Tid lever en meget klog Mand.

Hvor forvirret, demoraliseret, verdsliggjort, irreligieus end en Slægt er, der vil dog altid være nogen Forestilling om det Alvorlige, det Ædle, det Ophøiede, det Gudelige.

Dette forstaaer den Kloge – og han udbyder nu det Ophøiede, det Ædle, Religionen for saa billig en Priis – at det bliver det Taknemligste af Alt, det fineste Raffinement at være den Alvorlige, den Ædle eller at være den Alvorlige, der fremstiller dette Ædle o: s: v: Dette vil sige, han benytter sig af Tidens Fordærvethed til for halv ja for Spot Priis at købe

c for sig og Familie

d Og uden for de stille Timer vilde det da være høist upassende, Mangel paa Dannelse, at erindre »Præsten« om hvad han sagde i de stille Timer, det vilde jo være lige saa taabeligt, som naar en Skuespiller efter at Tæppet var faldet vilde vedblive at være det han var i Stykket.

Anseelse som den Alvorlige, den Ædle – dette er omtrent det meest demoraliserende, og den Paagjældende ikke den mindst Demoraliserede.

Det er let at see, at en virkelig Alvorlig maatte i en saadan Tid collidere paa Liv og Død.

P469:478

Saaledes forholder det sig med Biskop M.

Han var, som Charakter, en svag Mand; han havde tillig[e] en meget stor Sands for og Smag paa at nyde Livet, og ikke de simplere Nydelse, men de finere, ja den allerfineste, just den: at hænges, at agtes, at respekteres som Alvorens Mand, Charakter-Msk. Manden af Grundsætninger, som staaer fast naar Alt vakler o: s: v:.

Nu var han i Besiddelse af store intellectuelle Evner, som Taler vel den Sjeldne, og endeligen var han i Besiddelse af en eminent Klogskab.

Denne Forening er Biskop M., og denne Forening har afstedkommet: christeligt at forvirre en heel Generation. Thi hans Charakteersvagthed, den fik man aldrig at see, den blev dækket af hans eminente Klogskab; hans Lyst til at nyde blev aldrig seet, den gjaldt – nyt Raffinement! – som gudelig Aands-Frihed i Modsætning til pietistisk Ængstelighed.^a Hvad er det Farligt at være saa eminent klog som han var det, hvilket hver hans Prædiken beviser, ja der er maaskee ikke i hver Generation et Msk. med et saa afgjort^b Politie-Blik, at han med Bestemthed kan see og vise Misligheden. Det er saa skuffende, den rene Lære, og dog er der, ja der er maaskee ikke eet Punktum af ham, uden paa een eller anden Maade Klogskaben – velmenende – har været med og forandret det Christelige, eller Maaden at tale om det Christelige en lille bitte Smule, saa dog, naar Alt kommer til Alt, det egl. ikke er det Christelige. Det er velmenende, det kunde jeg ikke ville betvivle, det er velmenende, nemlig for at vinde os Msker for Xstd, men paa den anden Side det tjener dog ogsaa til at skjule, man er mere skjult bag ved denne Forkyndelse end bag ved en christelig correct Forkyndelse, der er saa uhyre farlig at have med at gjøre, baade fordi den^c belyser Taleren selv, og fordi den saa let opbringer Mskene mod Taleren.

a Ny Udgang

b christeligt

c , som i Had til ham,

Saaledes var hans Forkyndelse i Betydning af Ordet, Talen, men i Henseende til den anden Side af Forkyndelse Talerens Liv, hjalp hans eminente Klogskab ham atter. Mellem »de stille Timer« (hvor han var Taler, Rhetor, og her dristigt vovede meget) mell. de stille Timer og sit personlige Liv befæstede

han et svælgende Dyb, og vidste saa at bruge hele sin eminente Klogskab for objektivt at parere enhver Berøring, for at fjerne om muligt Alt, enhver Situation, enhver Begivenhed o: D:, der kunde foranledige, at det maatte blive aabenbart, hvorvidt han nu virkelig var den Alvorens Mand, den ophøiede Charakter som de stille Timer foranledigede En til at respektere ham for. Og var han i denne Henseende Virtuøs; jeg kunde skrive en heel Bog, og dog maaskee ikke faae dem alle optalte og beskrevne, alle de Former og Midler han i den Henseende raadede over, og altid med afgjort Virtuositet.

Saaledes var Biskop M. Jeg gjør ingen Røverkule af mit Hjerte: jeg har været forgabet i den Mand, ak, saaledes ere vi Msker. Paa den anden Side har min Dom fra det første Øieblik væsentligen været den samme som den er nu. Derimod er det faldet i mit Lod i en sjeldnere Grad at maatte blive opmærksom, og ved hele min Stræben at maatte gjøre aabenbart i Forhold til Biskop M., hvem jeg - thi jeg gjør ingen Røverkule af mit Hjerte - bestandigt har været forgabet i, og i Grunden er det endnu.

P469:479

Man forbyder »Cyprianus« og andre saadanne Skrifter, ved Hjælp af hvilke Overtroen mener at kunne mane Aander frem, thi man er bange for Aander - men det nye Testamente udbreder man efter den størst mulige Maalestok, at det, om muligt, maatte være i Enhvers Hænder. Og dog, hvis ellers nogen Bog er dygtig til at mane Aander frem da den - naar Du blot er dygtig til at læse i den.

Dog maaskee er der atter her en ubevidst men saare fiin Underfundighed en Instinct-Underfundighed med [i] Spillet, nemlig ved at udbrede denne Bog saa stærkt, at det om muligt er i Alles Hænder mener man sig vel bedst sikkret mod den, bedst sikkret at den bliver en Nullitet. Rigtigt! Farer derfor fort ad den Vei, brolægger om muligt Gaderne med nye Testamenter, sælger den som Brændsel billigere end Tørv, bruger den om muligt istedetfor Tagsteen paa Eders Huse, udsælger den saa billigt, at den endnu billigere end Sand kan bruges til at laste Skibe - saa ere I ganske sikkrede, og saa kunne I tillige komme sammen til en stor Festlighed og en Taler træde frem og prise os og vor Tids Stræben og Nidkiærhed i at udbrede Xstd!

P469:480

Det Velmeente!

Tænk Dig et Lægemiddel, der har den Beskaffenhed, at et vist Quantum deraf virker afførende, det Halve af

dette Quantum obstruerende.

Nu er der En, som lider af Obstruktion. Men – ligegyldigt af hvilken Grund, lad det være fordi man ikke har saa stort et Quantum, eller fordi man er bange for at et saa stort Quantum skulde være for meget. Altsaa – for dog at gjøre Noget, giver man ham – velmeent – det Halve »det er jo dog immer Noget« »Aah, ja, det er jo rigtignok Noget; thi det Hele er afførende, det Halve obstruerende – og han lider af Obstruktion.«

Saaledes med Xstd. Det er med den som med Alt hvad der ligger under Bestemmelsen: Enten – Eller, det Halve virker lige modsat af det Hele.

Og dette Velmeente vedbliver man at praktisere fra Slægt til Slægt, skaffer Xstne i millionviis, er stolt deraf – og man aner ikke, at man gjør lige det Modsatte af hvad man mener at gjøre.

Dog dette bliver aldrig populært. Man maa være Læge for at forstaae, at et Lægemedel kan have den Beskaffenhed, at det Halve virker modsat af det Hele – den sunde Fornuft, den jævne Forstand, Middelmaadigheden faaer det aldrig i sit Hoved, men vil indtil Verdens Ende uforandret vedblive at sige om det Halve: det er dog immer Noget; om det nu ikke virker slet saa stærkt, saa er det dog immer Noget. Men at det skulde virke omvendt, nei, det fatter Middelmaadigheden aldrig.

Men dette Jordlivs Goder ligge allesammen i »Middelmaadigheden«, vil Du derfor have dem, saa maa Du see at staae Dig godt med Middelmaadigheden. Berolige Du derfor Middelmaadigheden – og allerede dette, hvor ironisk, at Middelmaadighed i Sandhed skulde trænge til Beroligelse! – berolige Middelmaadigheden, gjør det Velmeente, »det Halve er dog immer Noget.« Forresten gjør Du ogsaa i een^[a]

[a] Forstand Noget, ikke Lidet, – Du gjør nemlig det Galeste Du kan gjøre.

P469:481

Christendommen er ganske tilforladeligt til, det er ganske tilforladeligt.

Der er jo Millioner, Millioner Xstne: hvor tilforladeligt! Men see nøiere efter, sæt nu, at hver Enkelt af disse Millioner Christne han er Christen ja, ligesom alle de andre ere Xstne – hvor tilforladeligt!

Der er jo Tusinder af Præster, Tusinder; og hver af disse Præster er jo eedsvoren: hvilken overordentlig Tilforladelighed! Men see nøiere efter, sæt at

»Præsten«, denne unge, smukke, forlovede Mand med hvidt Halstørklæde, – dog det var ikke derom jeg vilde tale, men sæt at »Præsten«, denne eedsvorne Mand, hver Enkelt af disse Tusinder forstod Sagen saaledes: ja, jeg har aflagt Eed lige som alle de andre Præster – hvor tilforladeligt.

Der er jo en heel Literatur, Millioner Skrifter, hvilken Xstd. har afsat, ergo er dog vel Xstd til; thi Literaturen er jo, for at bruge et Billede, i Forhold til Tilværelse lige som Fløde i Forhold til Mælk, hvor der er Fløde maa der ogsaa være Mælk, og Literaturen er jo Fløden altsaa: hvor tilforladeligt. Men sæt nu for at blive i Billedet, sæt nu, at denne Fløde ∴: at Det, man kalder Fløde, ved et nærmere Eftersyn viser sig ikke at være Fløde men fE Vand: hvor tilforladeligt.

P469:482

At lukke i Baglaas .

Naar der i et Land slet ingen Religion er, saa kan man ikke sige, at der, religieust, er lukket i Baglaas.

Nei, men naar det, paa en fiin Maade at gjøre Nar af Gud ansees for Gudsdyrkelse, – og den Gudsdyrkelse blomstrer i Landet: ja, da er det Religieuse lukket i Baglaas.

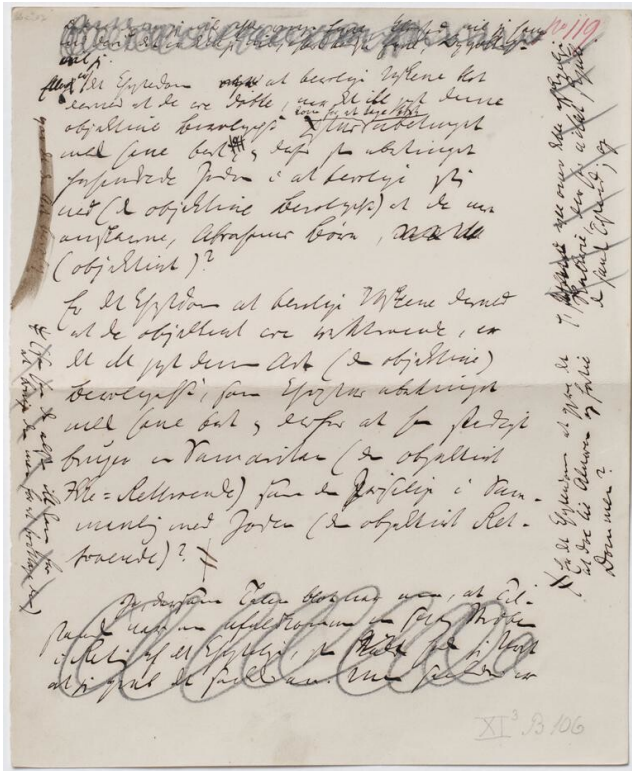
Og for at blive i Billedet: naar en Dør er lukket i Laas – nu, saa tager man Nøglen og lukker Døren op. Men naar en Dør er lukket i Baglaas – saa maa der Bud efter en Smed, den maa – dirkes op.

Saaledes med »Christenhed«. I »Christenhed« er det Christelige lukket i Baglaas.

P469:483

[a] og hvor der er en Literatur maa der ogsaa være et Liv, som har afsat denne Literatur

a ,vee over dette afskyelige Skulkerie, der har villet skjule den sande Tilstand; og

31. Papir 483, bl. [1r]

Det er dette jeg vil, efter ringe Evne, Klarhed vil jeg have ind deri^a, det er dette jeg vil, efter bedste Evne, Opvækkelse vil jeg.

Eller er det Christendom at berolige Mskene blot derved at de ere døbte, var det ikke just denne objektive Beroligelse Xstus kom for at tage bort ubetinget vilde have bort^e, og derfor saa ubetinget forhindrede Jøderne i at berolige sig ved (den objektive Beroligelse) at de vare omskaarne, Abrahams Børn, (objektivt)?

Er det Christendom at berolige Mskene derved at de objektivt ere rettroende, er det ikke just denne Art (den objektive) Beroligelse, som Christus ubetinget vilde have bort og derfor at han stadigt bruger en Samaritan (den objektivt Ikke-Rettroende) som den Priselige i Sammenligning med Jøden (den objektivt Rettroende)?^d

Ja, dersom Talen blot var om, at Tilstanden var en ufuldkommen en svag Stræben i Retning af det Christelige, saa havde jeg Uret at jeg greb det saaledes an. Men saaledes er

P469:484

Christendommen er slet ikke til idetmindste ikke i »Christenhed« hvor vi Alle ere Xstne Alle blive salige.

[b] var det den Art Berolig

c (saa han da altsaa ikke kom for at bringe den men for at borttage den)

d Er det Christendom at gjøre det at døe til Alvoren og fortie Dommen?

Som Sætningen: Alt er sandt betyder Intet er sandt, saaledes: Alle ere Xstne ∴ Ingen er det.

I »Christenhed« er vi Alle Xstne. Man har nemlig faaet det at være Xsten gjort eenstydigt med det at være Msk. Som jeg da ved at være Msk. deeltager i alt almindeligt Mskligt, saaledes ogsaa i dette almdl. Msklige: at blive evig salige, vi blive alle salige.

Christendom i det N. T. er just at dette afgjøres i Timeligheden, at Timeligheden er til denne Afgjørelse.

Men i »Xsthed« der er det afgjort lige ved Fødselen, saa man da har ganske Andet at anvende Timeligheden til, det er afgjort, vi ere alle salige. En evig Salighed er Noget som man udenvidere, ved at være Msk, er deelagtig i - i det N. T. er en evig Salighed Dette mindst af Alt.

P469:485

Ironisk nok!

Der er Intet som ethvert Msk. er saa bange for, som for at faae at vide, hvor uhyre meget han formaaer. Du formaaer - vil Du have det at vide? - Du formaaer at leve i Armod; Du formaaer at udholde næsten al mulig Mishandling o: s: v: Men ikke sandt, det ønsker Du ikke at faae at vide, Du vilde blive rasende paa Den, der vilde sige Dig det; og kun Den kalder Du Din Ven, som hjælper Dig til at bestyrke Dig i »det formaaer jeg ikke at udholde, det er over mine Kræfter o: s: v:.«

P469:486

Tro.

Tro i det nye Testamente er ikke en Bestemmelse i Retning af det Intellectuelle, men er en ethisk Bestemmelse, betegner Personligheds Forholdet mell. Gud og Msk. Der fordres derfor Tro (som Udtryk for Hengivenhed) at troe mod Forstand, at troe skjøndt man ikke kan see (alt Bestemmelse af Personlighed, og ethisk). Apostelen taler om Troens *Lydighed*. Troen sættes paa Prøve, prøves o: s: v:.

Forvirringen af Begrebet Tro kommer nærmest fra Alexandrinerne. Saa har ogsaa Augustin forvirret det ved ligefrem efter Plato (i Staten) at optage Bestemmelsen af hans Begreb »Tro.«

P469:487

Det at blive Christen

er, ifølge det nye Testamente, at blive »Aand.«

At blive Aand er, ifølge det n: T: at døe, at afdøe – thi, ifølge det n. T. fødes intet Msk. som Aand, efter naturlig Fødsel er det at være Msk at være Kjød og Blod og Sjel. Derfor er det at afdøe Crisen for det at blive Aand.

At døe er jo det naturlige Msk. det Forfærdeligste; at afdøe er endnu forfærdeligere, kvalfuldere, kvalfuldere end al msklig Jammer og Elendighed ellers.

Dog er det af Kjerlighed Gud vil det saaledes: Du, o Msk, har hverken Guds Forestilling om Syndens Forfærdelighed ei heller om Salighedens Herlighed, havde Du den, vilde Du vel idetmindste ikke beklage Dig over, at Gud saaledes vil forbarme sig.

Det er af Kjerlighed – salig Den, som ikke forarges!

* *

Saaledes med det at blive Christen ifølge det nye Testamente.

Siig det nu selv, har Du blandt disse Tusinder, eller blandt de tusinde Præster seet en eneste, paa hvem denne Beskrivelse end i fjerneste Maade passer, eller hvis Liv ikke er væsentligen lagt lige omvendt an, ikke paa at afdøe men paa at nyde Livet? Og siig saa, synes det Dig for meget at foreslaae, at vi dog idetmindste skulle tilstaae det.

P469:488

Vend Udtrykket om!

Hos en Forfatter fra Oldtiden har jeg læst omtrent følgende Bemærkning: naar man seer En holde forkeert paa Øxen og hugge med den saaledes, at han snarere hugger i alt Andet end i Brændet, saa siger man ikke: see hvor forkeert Tømmermanden bærer sig ad, men man siger: den Mand er ikke Tømmermand.

Gjør Anvendelsen. Naar man seer Tusinder og Tusinder og Millioner Christne, hvis Liv ikke i fjerneste Maade har end den mindste Lighed med hvad – og det er jo afgjørende – hvad det nye Testamente kalder Christen: er det saa ikke underligt, meningsforstyrrende[,] er det ikke at tale som man i intet andet Forhold vilde tale, naar man siger: hvor maadeligt, hvor aldeles ikke udtrykke de Xstne det at være Xsten? Vilde man ikke i ethvert andet Forhold sige: disse Msker ere ikke Xstne.

Nu saa gjør Alvor dermed, siig: disse Msker ere ikke Xstne, lad det blive Talebrugen – og Du har en Verdens-Forandring.

P469:489

Er det Xstd. der i fornem Ophøiethed ikke vil have mere end hine 12 Apostle

eller er det Mskheden der gavtyveagtigt har fritaget sig selv for at være Apostel, fordi den har en Forestilling om at det nok er idel Lidelse, som man helst vil være fri, og saa igjen helst gjør det under hykkelsk Skin af Ydmyghed, Beskedenhed.

P469:490

Forsøg det! (Lærdom er af det Onde)

Antag, at der i det nye Testamente stod fE, – vi kan jo antage det – det er Guds Villie at hvert Msk. skal have 100,000rd: troer Du saa der vilde blive Spørgsmaal om Commentar? eller mon ikke snarere Enhver vilde sige: det er jo let nok at forstaae, der behøves slet ingen Commentar, lad os for Gud i Himlens [Skyld] blot blive fri for enhver Commentar – ved Hjælp af den skulde det maaskee [blive] tvivlsomt, om det ogsaa virkelig

[a] vi risikerer jo, at det ved Hjælp af den blev tvivlsomt

er som det staaer der. Men vi vil nok helst have at det er som det staaer der, og derfor væk, væk, med alle Commentarer.

Men Det der staaer i det nye Testamente (om den trange Vei, om at afdøe o: s: v:) er slet ikke vanskeligere end det med de 100,000rd. Vanskeligheden stikker i noget Andet, i at det ikke behager os – og derfor, derfor, derfor maae vi have Commentarer og Professorer og Commentarer, vi »risikerer« nemlig ikke, at det kunde blive os tvivlsomt, nei det ønske vi og – det haabe vi saa smaat^b ved Hjælp af Commentarerne.

b at det kan blive

Er saa ikke Lærdom af det Onde? Er den ikke en Opfindelse af os Mske fordi vi ikke have Lyst til at forstaae, hvad der er kun altfor let at forstaae, og en Opfindelse, hvorved vi bestyrkes i det Onde, i at skulke og hykkelsk at unddrage os.

Det er for at slippe fra at gjøre Guds Villie vi have opfundet Lærdom. Thi saa meget forstaae vi nok, at lige overfor Gud og for hans notorisk forstaaede Villie at sige »det vil jeg ikke«, det vover Ingen. Paa den Maade tør vi ikke. Saa værge vi os ved Hjælp af at give det det Udseende som var den saa vanskelig at forstaae, og at derfor vi – det maa han jo finde sig smigret ved og priseligt af os – studere og granske o: s: v: det vil sige, vi værge os ved at skjule os bag Folianter.

P469:491

Kjød og Blod.

Christendom i det nye Testamente er paa den ene Side: *Pligten mod Gud*. Dog have vi nu længst erkjendt, at der ikke ere Pligter mod Gud – og vedblive at være Xstne o: vi ere Xstne efter at have afskaffet Xstd.

Fra den anden Side er Xstd. i det nye Testamente: *Aandens Kamp med Kjød og Blod*. Dog dette er ogsaa aldeles afskaffet; alle hine frygtelige Kampe og Anfægtelser forekomme nu slet ikke og hvorfor? ja, ganske simpelt fordi som vi leve er Kjød og Blod egl. Souverainen. Men Kjød og Blod er som enhver Tyran baade klog og forsigtig ogsaa billig – den veed at finde sig i adskilligt, naar den blot er Herredømmet sikkert. Og det er det, som vi leve. I Sandhed, en fiin dannet Mand i vor Tid, som maaskee mener sig at være Herre over Kjød og Blod ved at have »forædlet« det, han skulde vel erfare noget Andet hvis han i gammel christelig Forstand skulde kæmpe med Kjød og Blod afdøe o: s: v:

Men da der mellem os leve Nogle, som ved »Rehabilitation des Fleisches« forstaae den vildeste Liderlighed – og da vi jo vedblive at kalde dem Xstne og behandle dem som Xstne: saa benytte vi Andre os deraf, til at betragte vort Liv og Levnet som den Aandelighed, hvilken det N. T. fordrer. Nei, hvis en Christen fra Oldtiden skulde bedømme os, han maatte om En og Hver af os sige: her hersker jo Kjød og Blod.

At give det at forædle Kjød og Blod Udseende af at være det at afdøe er – da det jo er et hykkelsk Skin der fremkogles – endnu længere borte fra det at afdøe end de vildeste Udsvævelser.

P469:492

I det N. T. er Christendom en Udførelse af »Pligten mod Gud«, og nu er det da længst afgjort, at der egl. ikke gives Pligter mod Gud – dog ere vi Christne, ja just dette skal være Christendom. Og dog ere alle Collisioner, som stikker i det N. T., en Umulighed dersom der ikke er Pligter mod Gud.

P469:493

Statskirken – Folke-Kirken

Enhver Stræben i Retning af at tilveiebringe en christelig Stat et christent Folk er eo ipso uchristelig, anti-christelig; thi al slig Stræben er kun mulig ved Hjælp af at slaae af paa Bestemmelsen paa det at være Xsten, den er derfor just Xstd. imod, og i Retning af at tilveiebringe Skalkeskjulet: at Alle ere Xstne, hvorved det bliver saa let at være Xsten.

P469:494

Omvendt.

En ung Stat udsætter maaskee Præmier for Ægteskabets Frugtbarhed; i en overbefolket Stat udsættes maaskee Præmie for Pebersvende, og som jeg seer i den yngre Fichtes Ethik sidste Deel, at man tilsidst af reent communistiske Grunde kommer til at anbefale Coelibatet.

Saaledes med Xstd. Eet er naar Xstd. skal indføres i et hedensk Land; et Andet er naar det er i »Christenhed«, hvor Alle ere Xstne, eller rettere hvor

Ulykken just er, at Mange for Mange ere Xstne, at det er blevet Vrøvl, saa Methoden just derfor maa blive den lige omvendte – istedetfor ufortrødent at lade som Ingenting og skaffe Xstd. om muligt endnu flere Xstne i Vrøvlets Forstand.

P469:495

Syn paa Sagen

Man lader i »Xsthed« som var Xstdom et Maal, der maaskee laae langt langt borte i det Fjerne, til hvilket man saa stræbte og dertil maaskee disse forenede Millioner.

Man vil gavtyveagtigt ikke vide det Sande: at Xstd. jo ligger bag ved, har været til, og at man netop ved Hjælp af de voxende Millioner og disses forenede Stræben, christeligt, sætter af.

P469:496:1

Tilstanden.

Tilstanden er ikke denne, at vi ere et Samfund af Christne, skjøndt vi kalde os saa, nei saaledes er Tilstanden ikke; men den er ikke engang den, at vi ere et Samfund af rare Msker, som alle stræbe: ogsaa dette er Løgn. Nei, vi ere et Samfund af Mennesker, som Alle mere eller mindre stræbe – at skjule, hvorledes det egl. hænger sammen med os.

P469:496:2

Selv det vi Msker i Modsætning til Adspredelse kalde Alvor er saa ofte, christeligt, kun Adspredelse.

P469:497

Gys!

I et af Grimm^s Eventyr fortælles der, som bekjendt, om En, der gik ud i Verden for at lære at gyse.

Han maatte maaskee gaa langt og kom maaskee dog ikke ret til at gyse: lad mig fortælle Dig Noget, som Du ikke skal behøve at gaa ud i Verden efter, nei bliv paa Stedet, og som dog skal bringe Dig til [at] gyse, hvis Du da ikke er saa forhærdet og aandløs, at Mskhedens helligste Anliggende slet ikke beskjeftiger Dig.

Tænk al det lærde, lærde Vrøvl den Masse Literatur skrevet af Tusinder og læst af Millioner betræffende det lærde Spørgsmaal, om hvorvidt Lægfolk bør formenes Xsti Blod i Nadveren: tænk Dig dette. »Er dette saa gyseligt?« Nei, nei, Du afbryder mig for tidligt; thi vistnok er dette Læs af^a lærd Vrøvl vistnok er det altid et Gyseligt, Noget man paa Mskhedens Vegne maa gyse over, og Noget som bringer En til at gyse for Dommen. Dog var det ikke det jeg meente. Nei, men tænk Dig denne Masse Lærdom og Vrøvl, Tusinde og Millioner beskjeftigede med at skrive og med at læse, tænk det – og lad mig saa fortælle, hvad Du maaskee ikke veed; eller hvis Du veed det, gjør Dig det nærværende.

a gudeligt

I den tidligere Kirke, da endnu Martyrerne blødte, da det at være Xsten var om ikke selv at blive Martyr saa dog ligesom det at boe ved Siden af det Sted, hvor Ilden brænder, den saa nær at man, som det hedder, paa Væggen kan føle, hvor Ilden er – i denne tidligere Kirke kommer hiint Spørgsmaal engang frem, om Lægfolk burde formenes Blodet i Nadveren. Da svarer en Biskop, som selv blev Martyr: naar man forlanger, at den Xstne skal udgyde sit Blod for Herren, hvor kunde man formene ham Herrens Blod!

Gys! Thi see, naar man saaledes er Xsten, og naar det at være Xsten er saaledes: er ethvert Spørgsmaal saa uendelig let at besvare – tænk saa paa Professor-Vrøvlet og disse Tusinder^[b]

[b] til at skrive og Millioner til at læse! Troer Du det stikker i, at Sagen er vanskelig – jo, den er blevet vanskelig, uhyre vanskelig derved, at det er blevet rædsomt Vrøvl med det at være Xsten.

P469:498

Er det Loven jeg forkynder; er det maaskee det jeg vil, selv i Angest bringe Angest over Andre?

Sandeligen nei! Og see selv engang efter!

Tænk Dig en Regjering, der, fra Slægt til Slægt, eftergav Indvaanerne i en Provinds hver især – nu vi kan jo tænke det – hver især 100,000rd, en Gjæld som hver især var ham skyldig.

Saaledes gik det uforandret hen fra Slægt til Slægt. Men medens dette var uforandret, indtraadte dog en Forandring. Man blev fra Slægt til Slægt mere og mere

vant til dette Uforandrede saa man tilsidst, vel ikke negtede at en Gjeld jo blev eftergivet, men ikke fik større Indtryk af dette Hele end om det var 4 ß der blev eftergivet. Hvis da En sagde: nei, saaledes bør det ikke gaae. Det skyldes Velgjøreren, at det bliver tydeligt, hvor stor Gjelden er – og hans Velgjerning. Og det er i Modtageren[s] Interesse, at blive opmærksom paa hvor stor Gjelden er – og Velgjerningen, det er i Modtagerens Interesse, at hans Taknemlighed dog maatte være i Forhold dertil.

Hvis En gjorde dette, gør saa han noget Forsøg paa at ville ængste sig selv ell. Andre ved Tanken om, hvor det skulde blive muligt at kunne betale denne Gjeld? Nei det gør han ikke.

Og saaledes, christeligt, med »Naaden«. Det skyldes Gud at det bliver klart, hvor stor Skylden er – men saa maa det jo først gøres klart, hvor stor Fordringen er. Og det er i Menneskets Interesse at det skeer, at dog paa ingen Maade hans Taknemlighed maatte forholde sig til den forbarmende Kjerlighed[s] uendelige Storhed.

Siig: er dette strengt, ængstende, eller var det ikke meget mere Synd mod Dig, om man ikke gjorde Dig opmærksom, saa det kom til at see ud, som var Du et langt utaknemligere Msk. end Du er, saa Du engang i Harme maatte raabe vee over mig og over hver Den, der kunde og burde have gjort Dig opmærksom, og derved foranlediget, at Du blev, hvad Du i Dit inderste Hjerte ikke er – thi det er Du ikke -: den Utaknemlige.

P469:499

Christus vil netop ikke have det Objektive

Derfor hans idelige Støden an mod Sabbathen; thi dette var efter det jødiske Begreb et Objektivt; og Xstus vilde derfor just dyrke Gud – ved at bryde Sabbathen.

P469:500

At bekjende Xstum – i Christenhed.

En Mand er theol. Candidat. Han lader ganske roligt – uden at føle nogen Trang til at bekjende Xstum – Tiden gaae hen, indtil han er gammel nok til at kunne begynde at søge Embede.

Saa søger han en Deel Aar – midlertidigt falder det ham da slet ikke ind, at bekjende Xstum.

Saa faaer han et Embede. Han bliver – objektivt – Embedsmand, han sikkres en bestemt Gage, Avancement gjøres ham muligt, kort det er – reent verdsligt – hans Carriere.

Saa prædiker han om Xstum – – og dette, dette skal være hvad det nye Testamente forstaaer ved at bekjende Xstum for Verden.

Hvor der skal være Tale om at bekjende – personligt at bekjende, og just dette svarer til hinanden – gjælder det om, at Alt fjernes der kan forhindre Eftertrykket fra at falde paa det reent Personlige, at det personligt er hans Overbeviisning – og her er just Alt anbragt, som kan forhindre Eftertrykket fra at falde paa at det personligt er hans Overbeviisning. Det er hans Embede – saa er det maaskee slet ikke hans personlige Overbeviisning, men det er objektivt, paa Embedsvegne? Det er for Penge med Avancements Mulighed – saa er det maaskee slet ikke hans personlige Overbeviisning, men som hvad man ellers gjør for Penge.

Og det kalder man saa at bekjende Xstum. Biskop M. raaber idelig paa, at han har bekjendt Xstum; og Biskop Brammer (i en lille Artikel i evangelisk Kirketidende) fremhæver det som et »af Biskop M^s Skriftsteder« at bekjende Xstum for Verden.

Da Xstus fordrede Bekjendelse, var Forholdet saaledes, at det var umuligt at undgaae Forfølgelse.

Nu ere vi alle Xstne – og Præsten endog Den, hvem det er allerumuligst for at kunne, i det nye Testamentes Betydning – bekjende Xstum.

P469:501

Er dette at danne til Lærer i Xstd. eller er det at demoralisere?

Christeligt beroer Alt Alt Alt paa, at En kommer til at læse det nye Testamente saa primitivt som muligt.

Just det er det man af al Magt søger at forhindre – under Navn af at danne til Lærer i Xstd.

Han dannes, det vil sige, han indvies i alle disse utallige Paafund som msklig Middelmaadighed have opfundet for at unddrage sig den christelige Fordring (dette er omtrent Christenhedens Historie) han indvies deri, og han, om muligt, forhærdes ved Forestillingen om at det er jo Millioner, Millioner, der have baaret sig saaledes ad.

Og det kalder man at danne! Jeg troede at det var, christeligt, at demoralisere.

^aLæs det nye Testamente primitivt – og Du faaer aldeles simplement det Indtryk, at Xstd. ikke vil, at Du skal gifte Dig. Men det vil vi Msker ikke; og det er saa Xstd^s Historie alt Det, som vi Msker have gjennem Aarhundreder hittet paa for dog ogsaa at kunne forene det med det nye Testamente – og heri indvies (ja omtrent som man indvies ved at gaae paa Dandsebod) heri indvies, herved dannes (i Sandhed forædlende!) man til at blive Lærer i Xstd.

a Et Exempel.

Og saaledes paa alle mulige Punkter. Xstd. i det nye Testamente er os Msker naturligt imod. Saa dannes man ∴ man indvies i alle de Gavtyvestreger, som Mskene have hittet paa for dog at kunne narre det nye Testamente. Og denne Dannelse er – aldeles nødvendig.

Derpaa gaaer den dannede Lærer ud og danner Menigheden.

Det er dog virkeligt rædsomt; thi Forvirringen er bestandigt i anden Potens. Eller var det ikke til at fortvivle over, naar Forholdet var dette, at der ikke blot som nu var Dandseboder, men at man antog, at det var paa Dandseboder den unge Pige skulde dannes, at det derfor var priseligt, jo flere Dandseboder der bleve anlagte.

* *

Til at være Lærer i Xstd. behøves: det nye Testamente primitivt læst – og saa Charakter-Dannelse.

P469:502

Suk.

Give Gud, at der ikke var eet eneste Msk, som pecuniairt er interesseret i, at vi ere ∴ kalde os Xstne: den Dag, da vil Xstd. atter blive en Mulighed!

Men frygtelige Ansvar, at anbringe i tusindviis Msker, som pecuniairt ere interesserede i, at vi Msker kalde os Xstne^a

Lad Staten faae det Indfald at anbringe i tusindviis Msker, som ere pecuniairt interesserede i, at vi^b kalde os Digtere vilde dette ikke betyde: fra nu af aldrig mere en Digter. O, hvis Poesien ikke ganske opgav os Msker, maatte den ikke raabe: skaf dem bort, skaf dem bort, for Satan eller i Guds Navn, skaf dem bort disse Tusinder, saa der ikke er eet eneste Msk. pecuniairt interesseret i at vi ere ∴ kalde os Digtere - og den Dag bliver en Digter atter mulig.

P469:503

#

Da Præsten bliver lønnet og har fast Gage, saa synes han vel, at han dog maa gjøre Noget for disse Penge - og han giver sig da til at studere, og studere, han forvandler Religionen til en lærd Sag - - for dog at gjøre Noget og noget rigtigt Godt for Pengene. Ak, dersom Xstd. eiede Penge, gav den vistnok Præsten med Glæde Penge for at lade det være; thi Det han gjør er just det allergaleste han kan gjøre.

Betydningen af den socratiske Uvidenhed var jo just at forhindre at det Ethiske ikke blev lærd Viden - men Praxis; Intet er farligere end at hvad der skal praktiseres forvandles til lærd Viden. At lade være at gjøre det er ikke nær saa farligt; men lærd Viden seer ud som var det Noget og gjør Udøvelsen næsten umulig.

P469:504

#

I ethvert Ord som Xstus (lige saa Apostelen) siger maa bestandigt Situationen tages med, at Christus er den Forfulgte, Miskjendte, Forhadte, Fornedrede o: s: v:

fChristus siger: troe paa mig, blot Du troer paa mig er Du salig - - aber, aber Den, til hvem der tales, skal jo altsaa gjøre det i Samtidighedens Situation, men saa er Lidelse uundgaaelig.

Deri ligger Grundforvirringen i den Brug man nu gjør af det N. T., at man tager Ordene situationsløs eller vel endog i modsat Situation, hvorved Ordene komme til at betyde noget Andet og blive karakterløse.

P469:505:1

a ; frygtelige Ansvar, og dobbelt, dobbelt forvirrende, at man jo, som det hedder, gjør det i Xstdommens Interesse!

b ere ∴:

Natur-Underfundighed for ikke at sige Hyklarie.

Altid tales der ogsaa paa det christelige Gebeet om de store Opgaver, der forestaae vor Tid, om at man med forenede Kræfter maa stræbe o: s: v:

Men, Du gode Gud, Xstd. behøver blot eet Msk, naar han blot ret vil være villig til at finde sig i Alt.

Aha, altsaa det har man ikke Lyst til – og for at skjule det, saa lader man som var det endog ubeskedent at ville være ene, og derimod beskedent at ville være forenede – hvorved Anstrengelsen bliver saare lille for hver Enkelt, ja vel endogsaa bliver profitabel.

P469:505:2

#

Er det det Uendelige, der forener Mskene? Nei, det Uendelige gjør dem Enkelte. Men det Endelige (jordiske Bekymringer, jordiske Begjeringer o: s: v: o: s: v:) forener dem. Men det vil man ikke tilstaae, og derfor gives det altid Udseende af, at det er Kjerlighed, Begeistring for Idee o: s: v: der forener dem, medens det dog er Selvkjerlighed og Begeistring for det Endelige, og Ideen, Sagen o: s: v: Skalkeskjulet.

P469:506

Kan Forholdet være dette: vi er Alle Xstne, eller man er Christen, og saa stræber man at blive det mere og mere, eller er Forholdet ikke sandere dette: det at være Xsten er noget saa Idealt, at Ingen af os er det, men at vi stræbe, eller dog Nogle af os stræbe efter at blive det?

Kommer ikke for en stor Deel den uhyre Indifferentisme og Dvaskhed deraf, at man udenvidere indrømmer Enhver at være Xsten, og derved foranlediger ham til at tænke som saa: hovedsaglig er jeg lige saa vidt som Den der kommer videst i at stræbe, thi jeg er jo Christen – altsaa blæse være med al Stræben.

Bør Prædiken ordentligviis bestyrke os i at vi ere Xstne, eller burde ikke snarere al Prædiken være til at forhindre os i at indbilde os at vi ere Xstne?

P469:507

Forbilledet.

Hvad der ellers fremstiller sig som det Overordentlige vil ikke have Efterfølgelse, Efterligning; den Overordentlige vil beundres, han bliver næsten vred, at Andre vil efterabe ham, det er noget flaut Noget. Og derfor er det Beskedenhed at lade det være.

Men Xstus fordrer Efterfølgelse, hans Liv forholder sig til en Dom hisset. Men han er ogsaa Forbilledet i Retning af det Almeen-Msklige, Det som Enhver kan.

Her kommer saa den msklige Underfundighed igjen, man vender det at slippe for Efterfølgelsen som var det Ydmyghed, og man vender det som var det Formastelse, at ville følge Xstum efter, ja som blev han maaskee (ligesom ellers den Overordentlige) vred derover, stødt derover. O, msklige Hyklerie!

P469:508

Tyvesproget.

Det anprises som Mildhed, Kjerlighed o: D:, at man ikke drister sig til at sige om en Anden om nogen Anden, at han farer til Helvede.

Godt nok; men det var dog nok ogsaa muligt, at her igjen er Tyvesproget. Sagen er, man har en hemmelig Gru for at tage Sagen alvorligt med en Anden af Frygt for, at dog maaskee saa Gud igjen skulde tage den alvorligt med En selv – og man er dog ikke saa ganske paa det Rene med sig selv, ei heller just stemt til Ret for Alvor sig selv betræffende at tage den Sag op om en evig Frelse og om en evig Fortabelse at vinde eller tabe i dette Liv, man er lidt bange for, at dette skulde gjøre En Livet for alvorligt.

Saa foretrækker man (for sin egen Skyld) at berolige sig ved dette Magelige: at vi Alle blive salige – og saa sminker man det ovenikjøbet op til at være Kjerlighed, formodentlig for at være ganske sikker paa at Ingen skal kunne faae det fra En. Msklige Underfundighed.

P469:509

Underfundighed

Vi Msker prise det som smukt og kjerligt ikke at forstyrre, som det hedder, Andre i deres Illusioner, religieuse Illusioner. Dette turde dog nok ogsaa have sin Grund i vor Magelighed og i at vi ikke selv ere ret visse i Noget. Thi Xstd. er af lige den modsatte Mening, anseer det just for hellig Pligt at rive Andre ud af deres Indbildninger (Socrates frygtede ogsaa meest at være i en Vildfarelse). Men det forstaaer sig ifølge Xstd. er ogsaa den Xstne selv en vis Mand.

P469:510

Embedsmand

En Embedsmand kan ikke forkynde Xstd; thi at være Embedsmand er at skyde en Objektivitet (at det er »paa Embedsvegne«) mellem sig og den Lærende; men Religionen fordrer Subjektiviteten, Lærerens Guds Forhold.

P469:511

Et Msk. frelses ene af Naade – frelses vi derfor Alle? Er dette eet og det Samme.

P469:512

Ro.

Det Msk. ønsker er Ro, for at nyde (nil beatum nisi quietum, Epicur)

Det Gud (ifølge Xstd) ikke vil, at Msk. skal have er netop Ro – Aand er Uro.

Alene saaledes er der en Mislighed ved det Protestantiske forsaavidt det er udelukkende i Retning af: at berolige.

P469:513

Xstds Lærer.

Kun i eet Tilfælde kan en Xstds Lærer der er forpligtet ved Eed paa det N. T. forsvare at lade sig underholde af »Staten« – nemlig som Arrestant og vel at mærke Arrestant for Xstds Skyld.

P469:514

Jeg siger ikke, at Staten ikke i en vis Forstand kan være tjent med den Art Xstd., som nu er den officielle – naar den da forresten blev lidt dygtigere betjent – tværtimod egl. var vel Staten ikke tjent med at sand Xstd. blev forkyndt: men det jeg siger er, at Xstd. ikke kan være tjent med, at Sligt kaldes Xstd. At derfor Xstd. maa fordre, at først og fremmest Præsten prædiker om: at Det han hidtil har forkyndt som Xstd, at det egl. ikke er Xstd. Dog saaledes vil det igjen være Staten gavnlig; thi kun Xstd. i eminent Forstand kan være farlig for Staten. Tanke- og ideeløs Formildelse som den officielle Xstds-Forkyndelse kan Staten ikke være tjent med, den demoraliserer; men en Formildelse dog vel at mærke med dog saa megen Sandhed i sig, at det bliver gjort kjendeligt, at den er Formildelse, den vil igjen have saa meget af Strengheden at det vil – i Statens Interesse seet – [være] Staten tjenligt.

P469:515

Skyldes det christelig Iver dette med Millioner Christne?

Ja saa forsikkres der – hvilke uhyre Forraad af Høitidelighed er ikke forbrugt i denne Henseende!

Dog vover jeg at tvivle, og derimod vover jeg ikke at tvivle om, at dette med Millioner Xstne er – instinkttagtigt eller bevidst – den underfundigste Gavtyvestreeg af Mskheden, ret egl. beregnet paa, om jeg saa tør sige, at gjøre Gud en Streg i Regningen, ja at slaae en Streg over Xstd, at afskaffe den, eller rettere at faae den vendt saaledes, at den bliver lige det Modsatte af hvad den er.

Naturligviis er der en Magt, der har sin Andeel ogsaa i denne Forvirring, den noksom bekjendte, godmodige,

skikkelige msklige Dumhed, der velmeent gjør det Gale, hvis den ikke ligefrem forhindres, som fE naar Politiet ved en Ildebrand først og fremmest banker den bort den hele Skare af skikkelige, godmodige Msker, der, oprigtigen, saa gjerne ville hjælpe, og som derfor tage det meget ilde op, at Politiet – for at forhindre hvad der vilde skee, hvis den Skare kom til at hjælpe – bærer sig saaledes ad, istedetfor at behandle dem med Agtelse og Taknemlighed.

Dog derom taler jeg ikke, nei jeg vil kun tale om dette med Millioner Xstne forsaavidt der er List og Underfundighed med i Spillet.

Og er da Sagen ganske simpel. Saasnart der er Millioner Xstne er eo ipso Maalestokken for det at være Xsten forandret, Prisen trykket uhyre ned! Aha!

Dette convenerer nu os alle sammen meget godt: til saa billig Priis at være Xsten, med en ganske lille bitte, bitte, bitte Smule Anstrengelse endogsaa at være en alvorlig Xsten o: s: v: o: s: v:

Men hvem det nu frem for Alt convenerer er Xstd^s Lærerne, Præsterne – hvem det jo ogsaa skyldes. Naar nemlig det gjøres gjældende, at der kun er meget faae Xstne: saa bliver det at være Læreren meget anstrenget og det bliver en yderst fattig Ansættelse i Livet, et Levebrød snarere til at sulte ihjel af, et Levebrød, paa hvilket det vilde passe, hvad der staaer i Comedien om det Stykke Kjød, at der ikke var en Pille Fedt paa det.

Anderledes derimod naar vi faae Millioner Xstne. »Hvor skjönt, hvor høitideligt, at der saaledes nu overalt i Landet kneiser christelige Kirker, hvor Menigheden samles for at bekjende og dyrke den Gud, som hele Folket forenet bekjender og dyrker, et christent Folk«. Altsaa overalt kneiser der nu Kirker; men siden der er saa mange, saa maa der vel være nogle, som, alene for Oversigtens Skyld, kneise over de andre. Det er der ogsaa – og til dem svarer vel (ligesom Præsterne svare til hine) til dem svarer vel Provsterne. Og gaaer Præsten i Klæde, saa er det vel bedst at Provsten gaaer i Silke. Men atter over disse Provster maae der vel kneise Nogle, alene for Oversigtens Skyld. Det bliver saa Bisperne – i Fløiel og med de Tusinder i Gage. Og maaskee bliver det fornødent, at der kneiser En eller Nogle over Bisperne – dog dette vil jeg ikke udføre, jeg standser ved Biskoppen. Det er ogsaa nok værd at standse ved; thi han er ivrig og nidkjer, han kan aldrig stærkt nok udtrykke, hvor dyrebart – ja det troer jeg sku nok! – det er ham, hvor usigeligt det ligger ham paa Hjertet, at Alle i Landet ere Xstne – ja det troer jeg sku nok, der er Ingen villigere til at troe det end jeg. Thi dersom Sandheden kom for en Dag betræffende hvad det er at være Xsten og hvor Faae der ere det – ih, Gud Fader bevares, saa risiquerede man jo hele Stilladsen med Bisper og Provster og Rangspersoner og L'hombere og alt dette hersens gik i Skudder Mudder – see derfor er det saa uendeligt vigtigt, at

a Det er disse to Punkter Alt dreier sig om: Fløilet – og at vi Alle ere Xstne; kan det Sidste ikke fastholdes, saa heller ikke det Første. »Og derfor ligger det mig saa usigeligt paa Hjerte« jeg veed det Deres Høiærv., jeg veed det, vær forvisset derom.

det fastholdes, at vi Alle ere Xstne.^a

Hvad er dog Msket en Gavtyv! Og hvad gjorde saa^b Adam i sin Tid? han skjulte sig – og blandt Træerne, thi man kan jo ikke skjule sig paa en Tallerken. Og saaledes kan man, naar man er en Gavtyv, ikke skjule sig, naar det skal opretholdes, at der kun er meget faae Christne; men imellem Millioner Christne der er man skjult – derfor priset være Du, Du hellige Iver og Nidkjærhed for at skaffe Millioner Xstne, eller for at opretholde^[c].

P469:516

Der er een Synsmaade, som finder det Guddommelige i just at forbarme sig over Alle, Alle, Alle^a; der er en anden som finder det Gudd. i, at cassere millionviis som Ingenting som et Intet^b.

Det gjør dog en uhyre Forskjel i hvilken af disse Synsmaader man er opdragen.

Og hvilken af dem kommer det N. T. især Evangelierne nærmest?

P469:517

Christenhed.

At være Christen i Xsthed i ligefrem Overeenstemmelse er lige saa umuligt som at voltigere i en Spændetrøie.

P469:518

Dersom En, der skulde løbe Væddeløb, kom paa Pladsen med store Vandstøvler paa, 3 Frakker, og ikke blot det men hans Tjener ventede ham der med en stor Kappe en Vindsluger som han tog paa: var dette da ikke latterligt? Og hvorfor? Fordi hans Paaklædning stod i intet Forhold til ell. rettere i et Misforhold til hans Foretagende.

Saaledes er det ogsaa latterligt, naar En for at forkynde Xstd, ɔ: for at forkynde Selvfornegtelse, Forsagelse, item hvorledes Sandheden maa lide i denne Verden, ifører sig Fløiel og Stjerner og Baand, fremtræder ledsaget af guldgallonerede Tjenere o: s: v: thi hans Phænomen staaer i intet Forhold ell. rettere i et parodierende Misforhold til hans Tale. Og dog leer Ingen. Hans Tale er maaskee et Mesterværk i

b det første Msk og den første Gavtyv eller den første Gavtyv og det første Msk. hvad gjorde saa

[c] den Forestilling, at der er MillionerXstne.

a »: vær Du ganske rolig!«

b : »skjælv!«

Veltalenhed, den frembringer en uhyre Virkning –
besynderligt nok ikke i Retning af Latter: dette er det
allerlatterligste.

P469:519

#

Ifølge det N. T. er det at være Christen det naturlige
Msk. aldeles imod, der er overhovedet ifølge det N. T.
Strid paa Liv og Død mellem Gud og Msk.

Forsaavidt vil der altsaa fordres allerede nogen
Omdannelse for endog blot at blive opmærksom paa
den christelige Fordring og for at kunne stille den
frem.

Naar da En gjør det, saa er der strax vel ikke En men
snarere Ti der faae travlt med at vise, at det er en
uhyre Overdrivelse, at Sligt, »det kan da Enhver
begribe«, er ikke Christendom.

Og det bliver saa gjort gjældende, da jo Enhver kan
begribe det hiin Første faaer Uret: hvilket Galimathias!

Da Christendommen ifølge sin egen Lære forholder sig
modsnævningsviis til det at være Msk, saa følger eo
ipso, at den Syllogisme: Enhver kan begribe det, maa
vendes om nemlig saaledes: det Enhver kan begribe,
det kan man være sikker paa, det er ikke Xstd.

Forvirringen har faaet yderligere Tilhold til nye
Forvirring i det Sandsebedrag, at vi jo alle ere Xstne.
Thi i Forhold til et almindeligt Mskligt der gjælder det:
Enhver kan begribe at det er det og det, ergo.

Det Christelige er nu i umindelige Tider ikke betjent i
Charakteer, og Enhver, der ikke betjener det i
Charakteer, gaaer ubetinget ind i dette: Enhver kan
begribe ergo; en Charakteerløs kan umuligt polemisk
holde igjen

Unge Msk, Du som engang maaskee kommer til at
læse dette: Du vil, naar Du har læst det, finde det saa
indlysende, at det næsten synes overflødig at gjøre
det saa indlysende. Min unge Ven, skal Du exeqvare
det, Du vil Aar efter Aar behøve stadig dog Skole-
Øvelse deri, ellers bliver Du dog narret og ender saa
med at narre Andre, og ender dog i dette »Enhver kan
begribe det«. Thi ved det Sande gaaer Du Glip af alle
jordiske Goder; ved at gaae med i det »Enhver kan
begribe det« kommer de jordiske Goder.

Troe Du mig! Med mig har det et eget Sammenhæng,
derfor kan jeg ikke blive narret; ellers blev jeg det
ogsaa. Selv den bedst afrettede Lokke-Due, det ender
dog med, at den engang bliver narret, og flyver bort
med de Duer, den skulde fange: men naar den ved en
Snoer er bundet til Slaget, saa bliver^a

a den ikke narret. Og den lille Fisk, der – for at en
større Fisk kan fanges – spreller paa Krogen,
smerteligt gjennemboret af den: hvor mange af
dens Slægt der end kom, var det end en heel
Stime, – den lader sig ikke narre.

P469:520

#

At være Christen, at bekjende Christum.

I det N. T. fremstilles det saaledes: man kan kun være Christen i en Modsætning, kun bekjende Christum i en Modsætning, ɔ: der maa være Noget eller Nogen i Modsætning til hvem man er Xsten og bekjender at være Christen thi der er, efter det N. T, Fare forbunden med at bekjendeXstum. (Tertullian siger ogsaa meget rigtigt: kun hvor Forfølgelse er, har Bekjendelse Sted cfr. hos Böhringer).

I »Christenhed« ere vi alle Christne, her kan man altsaa ikke være Xsten i Modsætning, ei heller bekjende Xstum i Modsætning – men ifølge det N. T. hører til det at bekjende, at der er en Modsætning.

Hvad følger nu heraf. Heraf følger enten at det Hele med Christenhed er Galimathias, at man har at holde sig det N. T. efterrettelig, og i Modsætning til Christenhed, bekjende Xstum, fordi just »Christenhed« er det Sted hvor man allermindst (uden i Modsætning) kan være Xsten, da »Christenhed« er en Løgn fortsat fra Slægt til Slægt; eller at det med Christenhed er i sin Orden, vi ere alle Christne; men i saa Fald vil altsaa det N. T. ikke mere kunne afgive Regelen for det at være Christen, da Situationen er aldeles forandret, og alle Forhold lige det Modsatte af det N. T^s, og følgelig maatte vi vel bede Gud om en ny Aabenbaring, for at faae Instruxen betræffende at være Christen i »Christenhed.«

P469:521

#

»Istedetfor Aandens Gaver som var i den første Kirke, maa vi bruge Speculationen ɔ: D:« fortræffelige Surrogat, det er en Qvalitets Forskjel og dog skal det tjene istedetderfor, omtrent som hvis det at flyve fE skulde tjene istedetfor det at svømme. Eller kommer jeg, jo mere jeg speculerer og i denne Retning udvikler mig derved Aandens Gave nærmere, nei lige saa lidet som jeg, hvis jeg var blevet aldeles perfect i det at flyve derved var kommet det at svømme nærmere.

P469:522

#

.... »nu behøves Miraklet ikke mere da Christdommen er saa udbredt«: Sludder og Hyklerie. Miraklet behøvedes nu mere end nogensinde; men vi ere listige nok til helst at ville være fritagne for at kunne gjøre Mirakler, vi holde

mere af det Jævne og Sandselige og Ligefremme. Vi ere kloge nok til at forstaae, hvor anstrenget Livet maatte blive, naar vi skal have Miraklet med, og saa ere vi hykkelske nok til at lade som vare vi for beskedne til at begjere Sligt.

P469:523

#

Beviset for Christendommens Sandhed af dens Udbredelse er, christeligt, Nonsens. I det N. T. bevises den derfor heller ikke saaledes, Christus og Apostlene bevise den omvendt deraf: at man bliver slaget ihjel for den. Og denne Bevisførelse er jo ogsaa, christeligt, den eneste mulige; thi da Christendom er den polemiske Sandhed, saa maa Kjendet paa dens Sandhed og Beviset svare dertil altsaa være omvendt, polemisk.

Men i »Xsthed« er Kjendet blevet det Ligefremme (Udbredelse) og deri er igjen indirecte sagt, at man har gjort Christendommen til ligefrem Sandhed.

P469:524:1

#

Nei Gud i Himlene han er den eneste Magt, som ikke sælger ud, ei heller slaaer af; hans Priser staae evigt uforandrede, mere uforandrede end Polar-Stjernen.

Og i Forhold til disse de evigt uforandrede Priser (de findes i det N. T) har hver Generation og hver Enkelt i Generationen at forstaae sig selv, hvor han er, dette er den første Betingelse for al Reformation og for ethvert Fremskridt.

Antager Nogen, at det vel maa gaae med den Idealitet (at være Christen) ligesom med enhver Idealitet, at da det naturligt gaaer baglænds med et Msk (det kan nu engang ikke være anderledes) at der saa ogsaa maa slaaes af: vel, Prisen maa dog ikke forandres, men der maa gjøres sand Status op for at see, hvor stærkt man trækker paa »Naaden«. Forandre Prisen kan Gud ikke, saa er han eo ipso ikke Gud; men han kan hjælpe os Stakkel[s] Mske ved Hjælp af Naaden, derimod kan han ikke tjene et høistæret Publikum (om dette Publikum saa var hele Mskheden) med at forandre Prisen.

P469:524:2

#

En er ved Eed forpligtet paa det N. T. Ganske rigtigt; men ved nærmere Eftersyn har han vel forstaaet det saaledes: at han forpligtede sig i samme Forstand som alle de Andre paa den Tid i den By o: s: v: gjorde det.

Hvilket uhyre Spatium for nærmere Bestemmelser, hvilken Distance fra det primitivt at aflægge Eed paa

det N. T.

P469:525

Hvorledes jeg forstaaer Fremtiden

Vistnok skal der reformeres; og det vil blive en frygtelig Reformation, sammenlignet med den vil den lutherske kun næsten være en Spøg, en frygtelig Reformation; thi Sagen er, Christendommen er egl slet ikke til, og det bliver rædsomt, naar en ved barnagtig Xstdom forkjelet Slægt, bedaaret i den Indbildning at være Christen, naar den skal have Dødsstødet igjen af hvad det er at blive Christen at være Christen.

Hedningen forstod rigtigt at Xstd. er Mskhad – saa frygteligt var det at blive Christen. Men rædsommere, naar man er forkiælet og blødagtiggjort ved lidt Slikkerie som kaldes Xstdom, bedaaret i den Indbildning at være Xsten – saa at skulle lære om igjen.

Dersom dette pludseligt bragtes over et Individ, en Slægt, det var vel overmenneskeligt; og var vel ogsaa, hvis et Mske tør tale saaledes, for strengt af Guddommen, thi Herre Gud denne forkiælede sølle Stakkel, han har jo dog ikke selv al Skyld for, hvad Slægterne i lang Tid bære Skylden for.

Derfor – saaledes forstaaer jeg det – da Gud er langmodig, saa seer han det an, han forkaster ikke hele denne Slægt, ei heller sætter han dem en Opgave som maatte blive deres Undergang.

Men deraf følger ikke at Alt skal gaae som hidtil. Nei, der skal begyndes:

vi har heelt og fuldt og sandt at gjøre Status op – og dette er min Opgave, saaledes forstaaer jeg det.

Saligheds-Vilkaaret er i det N. T. knyttet til det at være Christen – og i den Forstand som det N. T. tager det er ikke en eneste af os Xsten, ikke en eneste. Imidlertid – medens vi leve sorgsløse hen – sidder Gud roligt i Himlen, med Evighedens Regnskab i Tanke – og husk vel paa det, han imponeres ikke af Millioner som maatte han slaae af, fordi vi i millionsviis ikke ere Xstne, skjøndt vi alle kalde os saa. See, hvad gjøre vi herved? Fremdeles, hvis Fordringen i dette Øieblik blev gjort gjældende, Fordringen som den er i det N. T. der er ikke een af os, ikke een eneste, uden at han er knust, tilintetgjort, just fordi vi alle sammen ere, hvad der er uendeligt Farligere end at være Hedning eller Jøde, ere forkiælede, blødagtiggjorte, demoraliserede, og det allerfarligste, demoraliserede

[a] en frygtelig Reformation, der vil have dette Feldtraab »mon Troen findes paa Jorden« og vil være kjendelig paa, at man i millionviis vil »affalde« fra Xstdommen, en frygtelig Reformation

ved Hjælp af Xstd – men Gud, husk vel paa det – Gud imponeres ikke af Millioner.

See, er det saa ikke Langmodighed, ubeskrivelig Langmodighed – o, at det blot er saa, men jeg mener at turde troe det – at han tillader os at gjælde for Christne, men saa dog idetmindste fordrer Eet, at der skal bringes Sandhed ind i det, at Status skal gøres op, at vi ikke skulle søge at finde om muligt en endnu større Kunstner end den afdøde Biskop, en endnu større Kunstner i Retning af [at] skjule, tilsløre, dække ved Hjælp af Sandsebedrag; men at vi skulle være redelige nok til at ville taale, at den sande Tilstand blottes.

P469:526

#

Trods den aldeles forandrede Situation vedblive (ladende som Ingenting) at bruge Bibel-Udtrykket.

Eksempel: den Christne er en Gjest, en Fremmed, en Udlænding her i Verden (saaledes messes der endnu en Søndag hvert Aar i Collecten, og »Præsten« bruger da oftere dette Udtryk) – er det nu ikke enten Vrøvl, Tankeløshed – eller Hyklerie, er en saadan Gudstjeneste ikke at gjøre Nar af Gud?

Forsøg det, siig om Biskop M.: han var en Fremmed og Udlænding her i Verden – er det ikke den blodigste Satire.

P469:527

#

Det N. T. maa virkelig (ogsaa blot pathetisk) have et ganske andet Begreb om Tro end nu tildags; thi Xstus siger jo udtrykkeligt, at de Tegn som skulle ledsage Dem, som troe ere – og nu kommer Miraklet. Og i dette Sted er der da ikke Tale særligen om Disciplene.

P469:528

#

I vor Tid, som nivellerer Alt, hvor snart ikke blot Fødsel, Formue o: D. er Gjenstand for Had og Misundelse, men vel snart ogsaa det at være et godt Hoved, at have Talent, at være meget flittig o: s: v: kunde vække Forfølgelse: lad der En vove at yttre og vedstaae, at han troer, at han bliver evig salig – de Andre fare til Helvede: jo, jeg takker – hvis det da er En, som man ikke i selvbehagelig Indbildskhed og Overlegenhed kan affærdige ynkende som halvgal – jo, jeg takker: Forfølgelsen er vis. Men nu tildags er Ingen Christen i Charakter, man er Christen uden Distinctionen Himmerig og Helved, vi blive alle saadan eens salige, Evigheden er just Nivellementet mener man.

P469:529

#

Oppositionen paa det kirkelige Gebeet er aldeles ikke i Charakter, den har Ret i hvad den siger idetmindste for en Deel, men er ikke i Charakter. Taktiken mod den vilde derfor være: at anbringe Idealerne, ved Hjælp af disse at tvinge den i Charakter eller gjøre aabenbart, at de ere karakterløse.

Fenger i Slotsbjergby skrev i nordisk Kirketiden[de] en Artikel om Helvedstraffenes Evighed, hvor han statuerer disse og haaner de Christne, der bilde sig ind at være Christne uden at have: Himmerig – Helvede. Han har christelig Ret. Men han er aldeles ikke i Charakter af hvad han siger. At troe, at der er et Helvede, at Andre fare til Helvede – og saa gifte sig, avle Børn, leve i en Præstegaard, tænke paa at faae et større Kald o: s: v: o, det er en rædsom Egoisme. Men saaledes er det N. T. heller ikke. Enhver der troer, at der er et Helvede at Andre fare til Helvede, han er eo ipso Missionair, det er det Mindste han kan gjøre.

Rudelbach, (og Grundtvig ligesaa) raabe paa, at det er Statskirken, der ødelægger Xstd.: og begge To blive i statskirkeligt Embede, G. tager det behageligste i hele Landet, og R. et stort Levebrød.

P469:530

#

Vor Kirkes symbolske Bøger antager, at der ere forskjellige Grader af Salighed hisset – hvorfor tale Præsterne aldrig derom, det var jo muligt, at een eller anden af deres Tilhørere kunde ønske at eftertrage en høiere Grad.

P469:531

#

Den, som siger om Noget at det er Guds Villie Bud o: D: – og saa ikke gjør derefter, han – ja, at han spotter, gjør Nar af Gud som dog ikke lader sig spotte, det vilde man vel i Almdl. fremhæve, men jeg vilde fremhæve: han gjør Nar af sig selv; thi det er at gjøre Nar af sig selv at sige: Det jeg selv anseer for det Høieste udøver ingen Magt over mig – jeg Pialt.

P469:532

Afstands Maal.

I den ældste Kirke er dette den dybeste Alvor omfattet med den høieste Pathos: ved Englenes Fald blev Tallet ufuldstændigt – saa er dette det uendelig ophøiede Maal for den Christnes Stræben, meente man, det er

ham muligt ved ret at benytte dette Liv at træde i en saadan falden Engels Sted. Ak, Tallet paa disse faldne Engle vidste Ingen, stort var det vel ikke; og om hvorvidt Gud vilde forhøie Tallet i Forhold til det oprindelige Anlæg, derom var man ikke enig. Men at det altsaa dog var muligt at blive en Engel, at dette Liv ret benyttet var maaltbart for denne Evigheds-Afgjørelse: ja det var den Christnes dybeste Alvor, det var hans høieste Pathos. Derfor var han villig til at forsage Alt, villig til at lide Alt, villig til at offres, og derfor var hvert Minut af den kostbare Tid ham uendelig vigtig, og han kaldte sig bestandigt til Regnskab for hver sin Gjerning, hvert Ord, han sagde, hver Tanke i hans Sjæl, hver Mine i hans Aasyn, at han da ikke skulde forskyldte at gaae Glip af hvad der beskjæftigede ham i den høieste Pathos.

Nu leve vi, især i Protestantismen især i Danmark saaledes, at saasandt jeg skriver dette, lever der ikke et eneste Msk, hvem det for Alvor kunde falde ind at lade eller gjøre end det Mindste, Mindste i den Forestilling at dette skulde forholde sig pathetisk til den Afgjørelse: at blive en Engel.

Ordentligviis forekommer dette om at blive en Engel, os latterligt. Dersom En for Alvor vilde sige at han stræbte efter at blive en Engel, vilde vi Alle lee. Naar i Comedien en Bondekarl synger: for saa er jeg en Engel med hvide Vinger paa, lee vi Alle. Høist finde vi os i, at et Barn siger til den over Faderens Død sørgende Moder: Du maa ikke græde, nu har Fader det godt, han er blevet en Engel – vi finde os deri, finde det barnligt smukt. I en lignende Forstand finde vi os ogsaa i, at Digteren følsomt taler paa denne Maade.

Men skal det være Alvor, saa lee vi Alle; vi ville neppe engang finde det saa latterligt, om En antog, at Msket efter sin Død blev en Kameel.

Og medens dette er saaledes, antages den samme Lære som i hiin ældste Kirke endnu uforandret at være Religionen i Landet, 1000 Mand tage [ikke] i Betænkning at gifte sig paa og med Familie at leve af – at det er den samme Lære, den samme Lære, hvor dog Forskjellen er, at dens høieste Pathos er blevet grinagtig.

* *

Tag et andet Forhold. I en Frygt og Bæven, hvorom vi neppe have Anelse, forholdt de første Christne sig til den Tanke: Evighedens Regnskab og Dom, at det var dette Livs Betydning at være en Prøve – frygtelige Anstrengelse! –, hvis Afgjørelse var evig Salighed eller evig Fortabelse.

Nu er der ikke et eneste Msk, der for Alvor troer paa dette om Regnskabet; i Prædikeforedraget forekommer det næsten slet ikke; i daglig Tale

forholder man sig ironisk dertil; kun Digterne – altsaa det har kun poetisk Realitet – forholde sig i æsthetisk Alvor til denne Forestilling: og dog paastaaer man, at den samme Lære som i hine Xstds første Tider, endnu er Landets Religion, og 1000 Mand tage ikke i Betænkning at gifte sig paa og leve af, at det er den samme Lære.

* *

Forresten hænger Forandringen, der er Xstds Afskaffelse, naturligviis sammen med den meningsløse Udbredelse af Xstd: at Alle ere Xstne.

Vi ere alle Christne – men saa maae vi jo Alle blive Engle. Ganske rigtigt, saa bliver det latterligt, som det er blevet det; mindre latterligt, om vi Alle blive Kameler.

Vi ere Alle Christne ergo blive vi alle salige, allerede som spæde Børn ere vi Xstne – ergo bliver det jo latterligt med dette Regnskab og denne Dom. Ganske rigtigt det bliver latterligt, som det er blevet det.

Det Eneste der er^a

a tilbage, eller dog nok rigtigere det er senere kommet til, men er det Eneste, som ikke ansees latterligt, dette Eneste er: Levebrødet.

P469:533

Forskjellig Art Vished.

At Jesus Christus har levet her paa Jorden, ved sin Lidelse og Død frelst den Troende – at dette er vist, udtryktes engang derved, at man offredes derfor, døde derpaa – – saa vist var det.

Nu gifter man sig derpaa – saa vist er det – – men er det saa ogsaa vist?

P469:534

Vor Tids karakteristiske religieuse Ulykke

er just at den er karakterløs, at i Grunden Enhver veed, at det hænger galt sammen, at Xstd. slet ikke er til, at Religionen er blevet et Spilfægterierie – men at saa dog Alle holde sammen om at tie, af Frygt for det

endelige Spektakel, som vil forstyrre Livs-Nydelse.

Det er altsaa ikke en ædel Uvidenhed (som altsaa kunde oplyses) ikke respektabel Vildfarelse (som altsaa kunde bringes paa rette Vei) nei det er det al Religion meest modsatte Verdslighed, demoraliseret endnu mere ved at være vidende om hvordan det hænger sammen.

P469:535

Videnskab.

Saaledes vender Augustinus bestandigt Sagen: just fordi Xstd. er Sandhed i Autoritetens Form just derfor er den den gudd. Sandhed, altsaa Autoritetens Form er netop det Afgjørende.

Nu menes, at kun da er Videnskab sand, naar al Autoritet er speculeret bort.

P469:536

Christendom.

Den tilforladelige Dom om hvad Xstdom er, er og bliver det med Xstds Indkomst samtidige Hedenskab og Jødedom. At Xstd. er Mskhad sees ogsaa let deraf, at Xstd. fordrer at et Msk. skal hade sig selv. Overhovedet er det ubetingede Forhold til det Ubetingede dræbende for det hvad man naturligt tænker paa ved det Menneskelige.

I »Christenhed« faaer man da aldrig sandt at vide hvad Xstdom er; thi Christenhed er et Samfund af Msker, der hverken have Tro til i Sandhed at blive Xstne, eller Mod til at bryde med Xstd, og som til den Ende selv have lavet en Xstd..

Det er yderst træffende hvad Pascal siger om Xstheden, at det er et Samfund af Msker, som ved nogle Sacramenter – fritage sig for den Pligt at elske Gud.

Christenheden er aldeles nøiagtigt Det, just Det, som Xstus vilde have bort, just Det, han kom til Verden for at tilintetgjøre.

P469:537

Den listige Ydmyghed.

Den Art Religiositet som er den Lutherske især naar det er i anden o: s: v: Generation er unegteligt den som behager os Msker allermeest, den er nemlig den: at klynke for os og for Gud – og saa er det godt. »Hvad er et Msk, en sølle Stakkel, han formaaer Ingenting o: s: v:« O, men naar jeg læser i det nye Testamente faaer jeg snarere det Indtryk, at Msket er efter Guds Mening en Gigant – men han skal anstreges, ikke spares.

Er eller bliver det Lutherske ikke let en listig Gavtyvestreeg. Lad mig tage en Analogie. Tag Fæsterne, Husmændene, In[d]sidderne o: s: v: paa et Gods i Forhold til Herremanden: er der nogen eneste af dem, og var han end nok saa velhavende, uden han klynker. Det anseer man for det Klogeste. Og naar saa Herremanden en Dag møder Morten Frandsen og siger: »naa, hvordan gaaer det ham« saa svarer M. F: »aah, det er kun smaat« (og det [er] Løgn, han har Tusinder). Men M. F^s Fader har sagt ham paa Dødsleiet: lad Dig aldrig mærke med, at Du eier Noget – og allermindst for Herremanden.

P469:538

Et Sted hos en nyere Forfatter (vistnok Boehringer) har jeg læst omtrent følgende Bemærkning. Talen er om et af de kritiske Punkter i den christelige Kirkes Historie og siger nu Forfatteren: her var for Kirken kun Eet af to at gjøre, enten maatte den lige frem tilstaae, at den ikke var den christelige Kirke, (men dette var jo et Selvmord) eller ogsaa maatte den holde Ørene stive og staae paa, at den var den sande christne Kirke.

Altsaa det var et Selvmord – ja, i Sandhed, et Selvmord og dog en gudvelbehagelig Gjerning, at der dog er Sandhed nok til saaledes at dræbe sig selv for at give Sandheden Plads istedetfor at qvæle den ved at dække den med sin bestialske Udbredelse, der frækt udgiver sig for at være Xstd.

Men dette havde Kirken ikke Mod og Sandhed til, dette heroiske Selvmord – den foretrak ved sin Løgn at dræbe Xstdommen.

Men just Det, som hiin Forfatter saa skjødesløst bortkaster som noget Urimeligt, Noget det da ikke kunde falde Kirken ind at gjøre, just det er det der skal gøres.

Methoden maa forandres, istedetfor General-Løgner om, at Xstd. er perfectibel (dette er aldeles at negere Xstd. og ligefrem at gjøre Nar af Gud), altsaa istedetfor den Uforskammethed der mener at gaae videre; istedetfor den List og Kløgt, der [ikke] mindre uforskammet, Intet forsmaaer for at skjule det Sande, hvorledes det gaaer tilbage med Xstd.: istedetderfor maa fremtidigens Tilstaaelser anbringes, hver Generation gjøre sin Tilstaaelse, for ved Hjælp af den at forholde sig til Xstd.

P469:539

Hvilket er det? er »Tallet« beroligende eller er det ængstende?

Vi leve nu tildags vel omtrent i den Beroligelse: da vi ere saa mange Millioner, som kalde os Xstne, hvor langt det end er fra at vi ere det, men da vi ere saa mange Millioner, saa maa dog Gud (som enhver anden Potentat) give Kjøb, slaae lidt eller meget af paa Xstd, kort og godt antage os for gyldigt.

Mig synes, omvendt, at just det med de mange Millioner er saa langt fra at være det Beroligende at det just er det Ængstende og i Angest Opvækkende. At der er en saa utallig Mængde, Billioner, Trillioner Xstne; at der alene af Blodvidner maa være Millioner – sandeligen Gud kommer ikke i Forlegenhed ved at cassere hele Slægter. Nei, dersom jeg var det eneste Msk i Verden, eller dersom vi da i det Høieste var to, saa synes det mig, at det – om jeg saa tør sige – var tænkelig, at Gud i Betragtning af, at han nu engang ikke havde mere end disse to Mske, som langt fra ikke fuldkommede hans Fordring, slog lidt af paa Fordringen.

Vi Mske ville berolige os ved Hjælp af Tallet (og ganske rigtigt Tallet imponerer ogsaa alle relative Souverainer). Men see for Gud er Tallet saa stort, at omvendt, just Tallet bliver det Ængstende for os Mske.

P469:540

Middelmaadighed.

Det der i vor Tid gjør det saa uhyre vanskeligt, at faae Xstd. slæbt igjennem er, at det er Middelmaadighed^a, i hvilken den er standset, Noget langt farligere end alle Kjætterier og Schismaer, hvor der dog er

a Lidenskabsløshed, Aandløshed

Lidenskab.

Og denne Middelmaadighed omklæder sig paa forskjellig Maade. Nu som Beskedenhed, Ydmyghed, der mener, at vi blive Alle salige lige som vi jo ere Alle Xstne. Nei, det er Satan ikke Beskedenhed, Ydmyghed, nei, det er Dvaskhed, Indifferentisme, der ikke gider uleiliges af den Sag, og saa, for Mageligheds Skyld, antager, at vi Alle ere Xstne, og derpaa forlanger denne Magelighed agtet som Ydmyghed, Beskedenhed.

Og Middelmaadigheden omklæder sig som Hjertelighed, det er saa Hjerteligt at dømmee saa mildt om alle Andre. Nei, det er Satan ikke Hjertelighed, det er Selvkjerlighed, der meget rigtigt forstaaer, at det bliver nok det Sikkreste, hvis man vil spare sig selv, saa ogsaa at spare Andre, især i disse Tider, som neppe roligt ville taale, at En antog at han, i Modsætning til Andre, blev salig.

P469:541

Jeg bliver vel salig lige som alle de Andre.

Det seer jo ret tilforladeligt ud; vi leve her i Kjøbenhavn 120,000 Mske^a; vi ere tillige alle Xstne – og jeg bliver naturligviis salig lige som alle de Andre.

O, min Ven^b betænk dog: allerede paa Danmarks Kort er Kiøbhvn ikke noget stort Punkt; paa Europas Kort er den et lille Punkt; paa Globen er den en Prik; i Verdens Altet hvor Dimensionerne ere saa store, at de uhyre Afstande forvandler Stjernerne til Punkter – i Verdens-Altet^c er K. som slet ikke til at opdage^d: kan Du saa egl. være beroliget ved at blive salig lige som alle de Andre, med hvem Du lever her samtidigt.

Kan Du, naar Du vil see Dig for – og mig synes at det Spørgsmaal om en evig Afgjørelse indeholder Opfordring nok til at see sig for! – kan Du være tjent dermed, kan Du være tjent med – at lade det Hele staae hen uafgjort; thi det er just at lade det staae hen uafgjort dette: jeg bliver salig ligesom alle de Andre. Og kan Du, naar Du vil see Dig for, være tjent med, at Nogen paa den Maade beroliger Dig, at han, maaskee endog under Navn af at forkynde Xstd, hjælper Dig til at lade det Hele staae hen!

a paa enhver Maade beqvemt og godt indrettede, opfinde selv eller optage villigen efter Udlandet Alt hvad der kan tjene til at forskjønne Livet eller til at gjøre det bekvemmere, nydelsesrigere;

b har Du ingen anden Vished for Dit Vedkommende end denne: lige som alle de Andre?

c (og det er jo GuddommensMaal)

d og i det uhyre Tal af MillionerMske som have levet er jo disse 120,000 Mske, ja de ere det Samme som Kiøbhv. i Verdens-Altet

P469:542

Maal engang Afstanden!

Tænk hvad der engang beskjeftigede den Christne med en Lidenskab, med en Frygt og Bæven og Skjælven, som vel nu neppe en Digter engang kan gjøre sig Forestilling om: Evighedens Afgjørelse, Regnskabet, Dommen; tænk dette, og husk paa, at just det at det beskjeftigede saaledes just det var det at være Christen!

Og nu - nu er det med Evigheden blevet en Phantasie, Digterne sidde og pille der med, digte apokalyptiske Comedier

-- men Christne ere vi Alle. Hvilken Afstand mellem det i hiin Forstand at være Xsten og det nu tildags at være Xsten - hvis man ellers paa den sidste Maade kan være Xsten, hvilket forøvrigt er lige saa besynderligt som hvis En var Violinspiller derved - at han ikke kunde spille paa Violin.

P469:543

Religieuse Garantier.

Vistnok gives der ingen Garantie for det Ubetingede; dette ligger i Sagen selv, thi hvad der ikke er det Ubetingede selv, er eo ipso et Ringere, og altsaa er Garantien et Ringere, altsaa er der ikke Garantie.

Dog er der Forskjel. Naar saaledes et Msk. for at forkynde, at der er noget Høiere til, giver Afkald paa al jordisk Løn, Fordeel, Nydelse - nu, hvo veed det ikke, deraf følger endnu ikke at dette er det Sande, thi det kan jo være Hovmod o: s: v: men dog er det en Slags Garantie, thi selve Det han gjør er jo et Høiere, altsaa idetmindste Garantie for, at der er noget Høiere til.

Men naar En vil garantere at der er noget Høiere til derved, at hans Forkyndelse af, at dette Høiere er til, skaffer ham selv, og aldeles trivielt, jordisk Profit o: s: v: o: s: v: om muligt endnu triviellere end den trivielste Næringsdrivende der ikke engang har Profitten saa betrygget: da er dette Nonsens, er, hvis ellers noget, Latterligt, ja af alt Latterligst det Latterligste, er, mellem voxne Msker en Uanstændighed.

Eet af To derfor, enten – eller: enten slippe det Jordiske – eller tilstaae,^a men ikke dette Forvirrende, Meningsløse, for ikke at sige Hykkelske, at det er det Høieste man vil – men tillige det Jordiske, thi dette er jo en himmelraabende Selvmodsigtelse; naar Du tillige vil det Jordiske er det jo eo ipso ikke det Høieste Du vil.

P469:544

#

Har Du seet Mskene ved en Ildebrand? hvorledes see de ud? ikke sandt, Enhver tænker blot i Døds-Angest paa at frelse sig selv.

Men efter Xstdommens Mening er der i ethvert Øieblik et Msk. lever endnu større Fare end i den voldsomste Ildebrand, Fare for at forspilde en Evighed: see Mskene saaledes ud?

P469:545

#

»Veien er trang, kun Faae finde den« saaledes i det N. T.

I Xsthed gaae vi Alle ad een og samme Vei som dog skal være den rette Vei.

P469:546

#

Aand er Uro; Xstdom er Tilværelsens dybeste Uro – saaledes i det N. T.

i Christenhed er Xstdom Beroligelse »at vi ret kan nyde Livet.«

P469:547

#

Christendommens Tanke er: disse 70 Aar, eller 30 Aar, kort Timeligheden er den critiske Tid, er Crisen, i hvilken det skal afgjøres om Du er Xsten eller ikke og derved igjen Dit Vilkaar for en Evighed afgjøres.

I »Christenhed« vendes Sagen saaledes: saa tidligt som muligt, – kunde man sige det til Barnet endnu i Modersliv gjorde man det – siger man: vær Du rolig, Du er Xsten, og disse 70 Aar er kun et allerførste lille bitte Stykke af en Evighed, der ligger for Dig, en uendelig Udvikling, saa de 70 Aar neppe er mere end 5 Minutter – derfor overanstreng Dig ikke, om Du spilder disse 70 Aar, nu hvad gjør 5 Minutter fra eller til.

P469:548

a vi ere kun Digttere, Talere, eller hvordan man nu vil udtrykke det, ikke Præster;

#

Til en Tale, et Ord hører ogsaa: Situationen, hvorunder eller i hvilken det sagdes. Dersom Situationen er en anden, saa siger man dog ikke det Samme, men noget Andet maaskee endog det Modsatte selv om Ordet Talen er den samme.

I Forhold til det Christelige er i Christenhed Situationen totalt forandret i Forhold til det N. T. Naar vi da lade som Ingenting og benytte de pathetiske Udtryk af det N. T. i Retning af det Existentielle især det polemisk Existentielle: saa bliver det enten Nonsens eller Hyklerie^[a]

[a] - og paa den Maade bliver Gudstjenesten at gjøre Nar af Gud, idet det i hans Ord aabenbart forstaaes anderledes, medens vi enten vrøvlet eller skinhelligt sige de samme Ord.

Exempel. »Den, som ikke bekjender mig for Verden o: s: v:«. I det N. T. er Situationen, at der er Verden som staaer i et polemisk Forhold til det at være Christen, at bekjende Xstum er derfor Udtrykket for den høieste Voven. I Christenhed ere vi alle Christne, Goderne forbundne med det at være Christen, Embede og Carriere og Levebrød forbunden med det at være Præst - og saa blive vi ved pathetisk at tale om at bekjende Xstum for Verden, og det siger Præsten han gjør: dette er enten Vrøvl eller Hyklerie.

I en lille Artikel af Brammer (i den Hiorthske Kirketidende) udhæves det især som et af Biskop Mynsters Bibelsteder: den som ikke bekjender o: s: v:

O, det er afskyeligt, paa den Maade at lade som Ingenting, og egl. bruge Guds Ord til at gjøre Nar af Gud.

P469:549

#

Uenigheden mellem Mynster og mig.

M^s Mening var, (maaskee endog at det var Gud velbehageligt): der maa gjøres Alt for at skjule sand Status, thi ellers falde Alle fra; min Tanke er: der maa gjøres Alt for at faae sand Status gjort aabenbar.

Tænk et Malerie; der hænger et Tæppe for det, men dette Tæppe er ifærd med at gaae istykker, saa er der to Mænd, den ene siger: der maa gjøres Alt for at faae lappet Hullerne; den Anden siger nei, Tæppet skal rives bort, at vi kan faae Maleriet at see. Maleriet gjøres der ingen Forandring ved, men den Ene vil skjule det, den Anden vil have det at see. Saaledes er det, idetmindste indtil videre, ikke min Opgave at forandre Status, men at faae den gjort op, M^s var det af al Magt at skjule den.

P469:550

#

At hade sig selv.

Blot det at ville have Idealerne frem er allerede i Retning af at hade sig selv. Den, der elsker sig selv, vil ikke have Idealet frem, at det ikke skal forstyrre ham i selvtilfreds Nydelse.

* *

Har Du en Vane o: D: som Du selv misbilliger, men som Du dog ikke kan ret beslutte Dig til at opgive: vel saa gør dette. Dersom Du hidtil har skjult det for Andre, saa forandre dette, tving Dig selv til at lade Andre blive vidende derom - dette er i Retning af at hade sig selv. Thi en ond Vane vil gjerne i den Grad gjøre sig til Eet med et Menneske, at han vil skjule den, naar derfor den Paagjældende siger til den onde Vane: vel, kan jeg end ikke modstaae Dig, er jeg endnu for svag dertil, Eet kan jeg, jeg kan plage Dig, drille Dig ved at lade det blive aabenbart for Andre. Den onde Vane veed ogsaa meget godt, at kun naar den Paagjældende elsker den saa høit, at han skjuler den, kun da har den ret Magt over ham.